

Maart 1992, 11e jaargang Nummer 102

Mededelingen opbouwwerk

Stapje voor stapje

Hoedo

boterhammen mee

Opbouwwerk

Den Haag werkt

al bedrijfsmatig

Panel Toetsing

Jaarverslagen

- 3: Stapje voor stapje, *Günther Grosser (Katholische Fachhochschule, Freiburg)*
- 5: Actuele Arbothema's, *(NIA)*
- 6: Opbouwwerk en ecologisch beheer in Romolenpolder, *Trevor James (St. Abakus)*
- 8: Genoteerd, *Tijdschriftenrubriek*
- 9: Tussen Groen en Welzijn, *(Hogeschool Midden Nederland)*
- 10: Hoe zo, boterhammen mee!, *Fenny Gerrits*
- 11: Agniesebuurt schoon
- 12: Werk en Welzijn, een paar apart, *Fenny Gerrits*
- 14: Aantal plaatsen banenpool gestegen
- 15: Een banenpool collage, *Greet Hettinga*
- 17: Bestuurscursus voor oudere vrouwen, *(Gerontagogisch Centrum Groningen)*
- 18: Nieuwe bijstandswet
- 19: Nieuwe wetgeving arbeidsongeschikten, *Jan Schrauwer (LSV/WAO)*
- 20: Denktank Wijkbeheer Rotterdam
- 22: Opbouwwerk Den Haag werkt al bedrijfsmatig, *Rob de Lugt (Opbouwwerk Scheveningen)*
- 23: Panel Toetsing Jaarverslagen, *Fenny Gerrits*
- 26: Beloften ingelost?, *Wilma Schakenraad (NIMO)*
- 27: Input, *boekenrubriek*

MO is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerk-praktijk. Het verschijnt tenminste tien maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur en Kees Stuuroop.

Administratieve ondersteuning: Jolanda Tabak en John Struiken.

Foto omslag: Panel Toetsing Jaarverslagen op Maatschappelijk Terrain. Jan van Kemenade reikt de Dynamoprijs uit aan huurdersvereniging Woensel-West. (foto: Gemeente Eindhoven).

Omslag: Stímio bv, Meteren.
Basis lay-out: Paul Kloek, Houten.
Druk: Stímio bv, Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 62,50 voor het eerste en f 57,50 voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 8,50 en themanummers f 12,50. MO-specials kosten f 14,50. (Prijzen exclusief portokosten.) Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.
ISSN: 0168-06SX.

Redactie en administratie:
Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag.
Telefoon: 070-3804431.
Fax: 070-3809973.

In dit maartnummer veel aandacht voor het groen. Knapzakroutes, ecologisch wijkbeheer en een opleiding voor activiteitenbegeleider tuin. We kunnen (willen) het ons blijkbaar niet echt veroorloven om de natuur te onderhouden, veel onderhoudswerk wordt door banenpoolers en vrijwilligers gedaan. Voorts de nieuwste ontwikkelingen omtrent de banenpool, de bijstand en de WAO. Onze regering probeert het beroep van toekomstige generaties op bijstand en WAO te doen afnemen. Om dit doel te bereiken zou ook 'gewoon' Werk en Welzijn kunnen worden ingevoerd. Het blijft voor de redactie raadselachtig wát precies de reden is voor afwijzing van dit arbeidsmarktinstrument door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In Rotterdam is onlangs een interessant stukje 'consumentenonderzoek' verricht: Kwaliteitspanel Rotterdam onderzocht het 'Wachten in Rotterdam'. *Wachten tot je ons weegt* lijkt regelmatig voor te komen.

Het Panel Toetsing Jaarverslagen onderzocht het gehalte van de jaarverslagen over 1991. Dit Panel weegt de jaarverslagen aan de hand van de 'Gradus Ratio'. Verder een ingezonden stuk van de hand van Rob de Lugt, opbouwwerker te Scheveningen, waarin hij van leer trekt tegen Pim Fortuyn. Dit nummer opent echter met een artikel over de problematiek van de *Aussiedler* in Duitsland. Lees en leer!

De redactie

Stapje voor stapje

door Günther Grosser, Katholische Fachhochschule Freiburg

In de laatste drie jaar, van 1989 tot einde 1991, zijn ongeveer een miljoen Duitse 'Aussiedler' (mensen van Duitse afkomst uit de voormalige Sovjetunie (tegenwoordig het GOS), Roemenië en Polen) naar de Bondsrepubliek getrokken. Ze kwamen naar een Duitsland dat velen van hen als hun vaderland hadden gekoesterd, maar waar ze veelal als vreemdeling worden bejegend. Uit officiële onderzoeken blijkt dat minstens eenderde van de Duitse bevolking geen onderscheid maakt tussen buitenlandse vluchtelingen/asielzoekers en Duitse 'Aussiedler'. De stemming onder de bevolking is niet bepaald welwillend tegenover het grote aantal immigranten en vluchtelingen/asielzoekers (alleen al in 1991 256.112 personen).

De 'Aussiedler' echter, worden door de Duitse grondwet anders behandeld dan 'gewone' vluchtelingen: Artikel 116 stelt hen een wettelijke gelijkstelling met de autochtonen in het vooruitzicht. Het sociaal werk moet een bijdrage leveren aan de integratie en participatie (oorspr. 'Eingliederung'): lett. 'inshakeling', vertaal ik verderop in de tekst als 'integratie') van verschillende groepen mensen in de samenleving.

De opdracht aan het welzijnswerk

De regering van de Bondsrepubliek heeft verdragen gesloten en financiering verleend aan de grote samenwerkingsverbanden op het gebied van welzijn zoals 'Caritas', 'Diakonie', 'Arbeiterwohlfahrt', het Duitse Rode Kruis en het 'Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband'. Hun integratiebevorderende activiteiten worden voor 80 tot 95 % gefinancierd door de overheid. Eenderde van de integratie en participatie bevorderende werkzaamheden wordt verricht door de 'Caritas'-verbanden. De Duitse 'Caritas' heeft zich meteen na de Tweede Wereldoorlog op de hulpverlening aan 'Aussiedler' gestort en zodoende een traditie op dit gebied ontwikkeld. In dit artikel wordt beschreven hoe Caritas zich heeft ontwikkeld van een vergaand individueel gerichte maatschappelijk werkpraktijk tot een instelling die integratiewerk op gemeentelijk en landsdeelniveau verricht, en dus 'opbouwwerk-achtig' bezig is

Het Caritasverband van het Aartsbisdom Freiburg (Zuid-Duitse regio die zich uitstrekt van de grens met Zwitserland tot Mannheim in het noorden) besloot begin 1990 als hulpverleningsconcept de sociaal-culturele integratie van 'Aussiedler' ter hand te nemen. In samenwerking met mij, als docent van de 'Katholische Fachhochschule für Sozialwesen Freiburg' werden tien jonge sociaal-werk(st)ers ingeschakeld om ontwikkelingsprojecten ten behoeve van het integratiewerk voor 'Aussiedler' op te zetten.

Projectorganisatie

Effectieve hulpverlening door welzijnswerkers over een langere termijn uitgestrekt, kan slechts tot stand komen als de betreffende vakkrachten zelf ook ondersteuning genieten. Ondersteuning met betrekking tot reflectie op het eigen werk, de ontsluiting van meer (andere) hulpbronnen en ten aanzien van de politieke vertaling van hun werkdoelen: (hier) de integratie van Duitse 'Aussiedler'. De geldigheid van dit professionele inzicht heeft zich in de afgelopen twee jaar ten volle bewezen.

Onderdelen van de projectorganisatie zijn:

- Maandelijksse bijeenkomst van de werkers, met als doel: uitwisseling en overleg over hoofdpunten en gerichte discussie via welke een analyse van het onderwerp tot stand

komt. Ten behoeve van die analyse draagt de docent inzichten aan over praktijktheorie, zoals praktijkanalyse, technieken voor gegevensverzameling, bepaling van doelstellingen, strategiebepaling, motivatiemeting en -bevordering, conflictanalyse, analyse van psycho-sociale belasting van mensen, gedragsanalyse, de bepaling van leerdoelen en de omgang met publiciteit.

- Op de maandelijkse bijeenkomsten worden ook de heersende voorwaarden met betrekking tot en plannen voor de politieke belangensbehartiging van 'Aussiedler' geanalyseerd.
- De gezamenlijke planning van bijscholingsactiviteiten voor de werkers.
- De organisatie van bijscholingscursussen, die de methodische vaardigheden ten behoeve van het integratiewerk moeten verbeteren, zoals onderhandelen, conflictoplossing of -regulatie, het aanzwengelen en begeleiden van leerprocessen en de organisatie van zelfhulp(groepen).
- Organisatie van publicitaire activiteiten en de vervaardiging van publicitair materiaal zoals brochures, dia-series en films.
- Benutting van de projectonderdelen.

Het samenwerken op projectbasis heeft volgens de individuele werkers veel invloed op de vernieuwing van hun taakstelling in hun eigen Caritasverband op dorps/gemeenschaps- en gemeentelijk niveau alsmede op de samenwerking met 'Aussiedler' zelf.

Ontwikkelingsfasering voor integratiewerk

Als we hier van ontwikkelingsfasen spreken, betrekken deze fasen zich op de verandering van professioneel welzijnswerk ten behoeve van 'Aussiedler', waar de sociaal werkers zelf in beslissende mate aan bijdragen.

Terwijl de politiek in principe de

integratie van 'Aussiedler' nastreeft (ondanks verzet) en de welzijnsorganisaties moeten garanderen dat de 'Aussiedler' opvangondersteuning ontvangt, krijgen de welzijnswerkers als taak 'bruggen te bouwen' tussen 'Aussiedler' en autochtonen. Integratiewerk beperkt zich niet tot de ondersteuning van 'Aussiedler', maar moet zich ook richten op de totstandkoming van samenwerking met de inheemse bevolking.

De praktijkanalyse van de welzijnswerkers had daarom niet slechts betrekking op de problemen ten aanzien van de samenwerking met de 'Aussiedler', maar ook met de autochtonen. Hun eigen leerproces telde hen in slaat informatie-uitwisseling, contactuele hulp en gesprekken tussen 'Aussiedler' en autochtonen tot stand te brengen. Voorwaarde voor deze additionele activiteit (naast het individuele raadswerk) van de sociaal werkers, was dat zij zelf hun werkinhoudelijke prioriteiten stelden en in hun eigen Caritasverband begrip en ondersteuning voor deze prioritering ontvingen. Deze verandering van de taakstelling is voor de welzijnsinstellingen veelal een moeilijke stap. In de eigen werkprojecten ontwikkelden de welzijnswerkers zelf hun prioriteiten ten aanzien van het werk en het opdoen van ervaring.

Sommigen concentreerden zich in het werk met de 'Aussiedler' op:

- het leren kennen van hun nieuwe 'vaderland';
- het vrouwengroepswerk;
- het jeugdgroepswerk;
- zelfhulporganisatie ten behoeve van de kinderverzorging;
- conflictbeheersing;
- het helpen terugdringen van psycho-sociale belasting.

In het opbouwen van contact en samenwerking tussen 'Aussiedler' en autochtonen:

- voorlichtingsactiviteiten (op kleinschalig niveau in buurt en gemeenschap) en uitwisseling van informatie over wederzijdse culturele ervaringen;

- het opbouwen van gesprekskringen, waarbij grote prioriteit werd gegeven aan deelname vanuit de katholieke parochies;
- samenwerking met opleidingsinstellingen, waar 'Aussiedler' Duits leren;
- de beïnvloeding van autoriteiten in werkgemeenschappen al of niet met andere welzijnsinstellingen.

Verdere politieke ondersteuning van het integratiewerk werd via de vertegenwoordigers van de eigen (Caritas)kaders op diocesaan en landelijk niveau georganiseerd.

'Aussiedler' en autochtonen

Vakkrachten in het sociaal werk, werken voor de burger. Die burger kan zich dan ook met recht afvragen wat het rendement van dit werk is. Tot slot van dit artikel kan dit aan de hand van een praktijkgeval zichtbaar gemaakt worden. Het gaat om een casus waarin een staalje van bewaamheid ten aanzien van conflictbeheersing in het integratiewerk met 'Aussiedler' wordt weergegeven.

Aan de rand van een klein dorp in Baden staat een tijdelijke opvangvoorziening voor 'Aussiedler'. De dorpsbewoners staan wantrouwend en afwijzend tegenover de aanwezigheid van zo'n voorziening in hun eigen dorp. Ze hebben geen contact met de bewoners van het tehuis. Een aantal kinderen uit het tehuis hebben enige bloemen in een dorpsvoortuintje vertrappt. De dorpsbewoners klagen over deze zaak bij de sociaal werkster, over de telefoon. Zij wordt als verantwoordelijk(e) beschouwd. Ze zou er op z'n minst voor kunnen zorgen dat die buitenlanders zich een beetje gedragen. Uit de theoretische inzichten omtrent leergedrag, die aan de sociaal werkster zijn overgedragen, ontwikkelt zij het volgende analytische model: Mensen verkeren in een situatie (S), als individu met een eigen 'Organis-

mus' (in het Nederlands zouden wij zeggen: constitutie) (O), reageren (R) en roepen met die reacties consequenties (C) op.

Schematische weergave van een leerproces:

S --- O --- R --- C

Onze leerprocessen worden gestuurd door (interne) psychische processen en omstandigheden die (extern) van buiten af worden bepaald.

De sociaal werkster beschikte inmiddels over gegevens met betrekking tot de situatie waarin de 'Aussiedler' als vreemdelingen in het dorp verkeerden en wat de beweegredenen van de autochtonen ten aanzien van de vreemdelingen waren. Door middel van een leerstrategie ontwikkelde zij leeralternatieven ten behoeve van de omgang tussen de 'Aussiedler' en dorpsbewoners in de conflictsituatie.

Situatie (S):

Dorpsbewoners zien hoe vreemde kinderen door de bloembedden banjeren, die zij zo liefdevol hebben aangelegd. Zij vinden hier een bevestiging in van hun vooroordeel dat vreemdelingen ('Aussiedler') slechts problemen in het dorp veroorzaken. Het gebeurde leidt tot versterking van hun afwijzing.

Leeralternatief: de dorpsbewoners, die niet staan te juichen bij hun vernielde bloembedden, grijpen het gebeurde aan om de vreemdelingen te informeren over hun onderlinge tuin-schoonheidswedstrijd.

'Organismus' (O):

Dorpsbewoners klagen bij de sociaal werkster van Caritas telefonisch over het feit dat kinderen van 'Aussiedler' hun bloemenperkjes hebben vernield. Zij dringen er bij de sociaal werkster op aan de vreemdelingen te vermanen en ervoor te zorgen dat zij zich in de toekomst beter gedra-

gen. Vanuit haar functie gezien, beschouwen zij het als haar taak dit te bewerkstelligen. De sociaal werkster reageerde echter iets anders dan verwacht!

Leeralternatief: de dorpsbewoners spreken zelf de 'Aussiedler' aan op het gedrag van hun kinderen. Dit gesprek werd georganiseerd door de Caritas-medewerkster. Tijdens het gesprek kwam ook de tuinschoonheidswedstrijd op tafel. De 'Aussiedler' werden aldus geïnformeerd over het belang dat de dorpsbewoners hechten aan hun tuinen.

Reacties (R):

De sociaal werkster neemt de 'Aussiedler' tegen de dorpsbewoners in bescherming. Zij dringt er bij de dorpsbewoners op aan dat de kinderen waarschijnlijk niet opzettelijk de bloemen hebben vertrapt. De klagen de dorpsbewoners nemen geen genoegen met deze reactie van de sociaal werkster en beklagen zich hierover bij hun bureaus. Op deze wijze wordt meer en meer stemming gemaakt tegen de 'Aussiedler' in het dorp.

Leeralternatief: De sociaal werkster spreekt zowel met de vreemdelingen als met de dorpsbewoners over dit conflict. Uit deze gesprekken blijkt dat iedereen (ook de vreemdelingen) genoegen kan beleven aan de tuinschoonheidswedstrijd. Bovendien blijkt dat de 'Aussiedler' zeer vakkundige tuinlieden zijn. Dit gegeven werd aan de dorpsbewoners voorgelegd.

Consequenties (C):

Door het gebrek aan informatie, dat bestaat tussen dorpsbewoners en vreemdelingen groeit de anonimiteit van beide groepen ten aanzien van elkaar. En daarmee ook de afwijzing van de 'Aussiedler' door de dorpsbewoners. Beide groepen gaan elkaar meer en meer mijden. De stemming wordt vijandig.

Leeralternatief: Via de sociaal werkster hebben de dorpsbewoners vernomen dat de vreemdelingen ook positief staan tegenover hun tuinschoonheidswedstrijd, en sterker nog dat de 'Aussiedler' zelf goed kunnen tuinieren. Via gezamenlijke gesprekken komt de samenwerking tussen dorpsbewoners en vreemdelingen ten behoeve van de tuinwedstrijd tot stand.

Door middel van de toepassing van de juiste instrumenten voor conflictbeheersing werd in het hierboven beschreven dorp samenwerking en wederzijdse erkenning en waardering tot stand gebracht. De vrede in het dorp was hiermee niet slechts hersteld, maar ook dieper geworteld.

(Oorspronkelijke titel: Entwicklungs-schritte in der Integrationsarbeit mit Aussiedlern, vertaling: Fenny Gerrits) ■

Veel nieuwe onderwerpen komen bij de lezingenserie over arbeidsomstandigheden aan bod en sluiten aan bij de actuele ontwikkelingen. De serie lezingen zal van 27 april tot en met 3 juni worden gehouden in Congres- en Vergadercentrum De Nieuwe Buitensociëteit in Zwolle. De serie wordt georganiseerd door het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden (NIA).

Nieuwe onderwerpen zijn bijvoorbeeld: verzuimbeheersing in praktijk, geïntegreerd Arbo- en verzuimbeleid, veiligheidsinformatie over gevaarlijke stoffen, fysieke belasting bij tillen, duwen en trekken, bedrijfsinterne milieuzorg, klimaatbeheersing in kantoren en productveiligheid en produktveiligheid. Daarnaast is er ook aandacht voor meer klassieke onderwerpen als het Arbojaarplan en het Arbojaarverslag, het kantoor als werkplek, toxische stoffen-beleid en specifieke onderwerpen als het werken in besloten ruimten en aan laagspanningsinstallaties.

Het gaat in totaal om 30 lezingen, gegeven door vakdeskundigen, die in kort bestek informatie geven over de nieuwste voorschriften en de laatste ontwikkelingen. De lezingen zijn bedoeld voor functionarissen die (direct of indirect) betrokken zijn bij het beleid rond arbeidsomstandigheden en die zich snel en effectief willen oriënteren.

Alle lezingen duren een halve dag en kosten 185,- per lezing, incl. syllabus.

Van de Actuele Arbothema's is een brochure met volledige gegevens aan te vragen bij het NIA, Postbus 75665, 1070 AR Amsterdam, tel. 020-5498441. ■

Opbouwwerk en ecologisch beheer in Romolenpolder

door Trevor James, Stichting Abakus

Aandacht voor het milieu en voor het beheer van woningen, afvalstoffen en woonomgeving in de Haarlemse Romolenpolder hebben geleid tot een vernieuwende inzet van het opbouwwerk. Trevor James van de stichting Abakus, een adviesbureau op het gebied van stedelijk beheer, doet hieronder verslag van hoe het decentrale beheer in de Romolenpolder zijn beslag kreeg.

Ruim zes jaar geleden begon de gemeente Haarlem plannen te ontwikkelen voor de Romolenpolder. Op dat moment was de Romolenpolder voornamelijk in gebruik als sportveld, een groene long tussen het centrum van de stad en de naoorlogse Schalkwijk. In Schalkwijk was veel weerstand tegen de voorgenomen plannen. Maar voor een aantal actieve bewoners en de opbouwwerker, Marijke Janssens, was duidelijk dat verzet tegen de plannen weinig zin had. Zij besloten akkoord te gaan met de ontwikkeling van de polder onder de voorwaarden dat er bij de planontwikkeling een hoge mate van participatie van toekomstige bewoners zou zijn en dat de plannen geen monotone woonwijk zouden opleveren. De nieuwe wijk moest woonruimte bieden aan allerlei categorieën en leeftijden van bewoners en ruimte bieden voor werken en andere niet woonactiviteiten. Daarnaast moest de wijk worden ontwikkeld op basis van gedachten over mens- en milieuvriendelijk wonen en werken, de MW2 gedachte. De stichting MW2 Romolenpolder werd door belangstellenden opgericht om deze uitgangspunten kracht bij te zetten. De gemeente heeft de voorgestelde uitgangspunten in hoofdlijnen opgenomen in het ontwerp-bestemmingsplan voor de polder. Daarnaast stelde zij middelen beschikbaar aan de stichting MW2 om een participatiecoördinator, Onk Maas, aan te stellen.

Nieuwbouwplannen

Bij de planontwikkeling is vanaf het begin veel aandacht geweest voor de participatie van de toekomstige

bewoners. Omdat dit niet gebruikelijk is bij de ontwikkeling van plannen voor uitbreidingsgebieden moesten eerst afspraken worden gemaakt met de gemeente, de sociale verhuurders en de beleggers over de toewijzing.

Het doel om een gevarieerde wijk te bouwen is bereikt. In de Romolenpolder staan eengezinswoningen, bejaardenwoningen, een huis voor geriatrische patiënten, woon/werkgemeenschappen en een centraal wonen project. Negen architecten hebben aan deze huur- en koopwoningen gewerkt.

Het doel om milieuvriendelijk te bouwen bleek moeilijker te realiseren. Aandacht voor het milieu stond bij de stichting MW2 voorop. In het begin vormden zij een minderheid. Hoewel een aantal toekomstige bewoners bewust koos voor het mens- en milieuvriendelijke karakter van de toekomstige wijk, was voor de meeste toekomstige bewoners een mooie woning de belangrijkste drijfveer. Ook de opdrachtgevers, de sociale verhuurders en de beleggers voelden er in het begin niet veel voor om milieuvriendelijke bouwtechnieken toe te passen. Zeker niet als de bouw of het beheer daardoor duurder zou worden.

Tijdens het planproces kwam hierin, dankzij de voorlichting door Onk Maas en Marijke Janssens, verandering. De ideeën over het mens- en milieuvriendelijk bouwen en beheren vonden steeds meer weerklank en werden steeds breder gedragen. In de latere fasen is bij de bouw van de woningen meer aandacht besteed aan milieuvriendelijke bouwmethoden en -technieken. De grasdakwoningen spannen de kroon door het materiaalgebruik en de energiehuishouding.

Daarbij komt dat de grasdaken een blikvanger zijn die, mede dankzij de ligging aan de rand van de wijk, het gezicht van de Romolenpolder bepalen. Grasdaken zijn leuk en trekken veel aandacht. Bussen vol ambtenaren en aannemers komen regelmatig een kijkje nemen. Maar minstens zo belangrijk zijn de plannen voor het beheer.

Beheer

Hoe meer aandacht voor het milieu bij de bouw hoe beter. Maar vervolgens staat een woning minstens vijftig jaar. Vijftig jaar waarin de woning wordt bewoond en onderhouden. Als je de aandacht voor het milieu kunt vasthouden in die vijftig jaar, dan boek je pas winst voor het milieu. Maar je kunt mensen niet dwingen om milieubewust te leven. Er moet dus worden gezocht naar een manier om in het beheer de aandacht voor het milieu vast te houden.

De stichting MW2 Romolenpolder vroeg zich af of het mogelijk zou zijn om de betrokkenheid van de bewoners en de aandacht voor het milieu levend te houden door het beheer van de woningen, de afvalstoffen en de woonomgeving dicht bij de bewoners te brengen. De gedachten gingen uit naar een vorm van decentraal beheer. Er werden twee sporen uitgezet. Het opbouwwerk ging door met de participatie en de voorlichting over het ecologisch verantwoord bouwen en beheren. De Amsterdamse stichting Abakus werd verzocht om de haalbaarheid van een vorm van decentraal beheer te onderzoeken.

Uit het onderzoek bleek dat decentraal beheer van de woningen, afvalstoffen en woonomgeving vanuit een beheerinstelling in de wijk haalbaar kan zijn. De opbouwwerkers gebruikten het onderzoek om de gemeente Haarlem te betrekken bij de verdere uitwerking van het plan. Daarvoor was geld nodig. De stichting MW2 Romolenpolder en de gemeente dienden samen het

beheerplan voor de Romolenpolder in bij de Rijks Planologische Dienst voor de tweede ronde van de voorbeeldplannen voor de dagelijkse leefomgeving. In oktober 1990 werd bekend dat het plan door minister Alders was uitgekozen. De weg was vrij om het plan uitvoeringsklaar te maken.

Beheerinstelling

Centraal in het plan staat de in de wijk gevestigde beheerinstelling. Een stichting met een bestuur gevormd door verhuurders (2), gemeente (2) en bewoners (5) die door de bewonersvereniging worden voorgedragen. De beheerinstelling sluit contracten met de gemeente en de verhuurders voor het uitvoering van een aantal taken in het beheer en ontvangt daarvoor een vergoeding. Bij de beheerinstelling werken beheerders die moeten zorgen voor een optimale dienstverlening. Zij hebben taken in het beheer van afvalstoffen, woonomgeving en woningen.

Het streven is om het afval maximaal te scheiden. Daartoe moeten bewoners goed gemotiveerd zijn. In de Romolenpolder is de verwachting dat de motivatie bij de bewoners van het eerste uur groot is. Daarop wordt echter niet gegokt. In de opzet voor het decentraal beheer wordt het bewoners zo gemakkelijk mogelijk gemaakt om het afval gescheiden aan te bieden. Nabij de vestiging van de beheerinstelling komen containers voor glas, papier en groente, fruit en tuinafval. In de beheerinstelling zelf worden kleding, klein chemisch afval en oud meubilair en dergelijke opgeslagen. Bewoners kunnen door de week hun afval gescheiden aanbieden. Daarnaast rijdt de beheerder op een elektrokar, voorzien van containers voor de verschillende soorten afval, twee keer per week door de wijk om het afval op te halen. Dankzij deze dienstverlening hebben bewoners geen opslagruimte in huis nodig.

Bewoners die graag tuinieren kunnen met subsidie een compostvat kopen om in hun eigen compost te voorzien.

De beheerinstelling sluit contracten met de gemeente en verschillende recyclingbedrijven voor het ophalen en verwerken van het afval. De gemeente betaalt de beheerinstelling voor het ophalen van het afval. Als bewoners hun afval goed gescheiden aanbieden is er naast de winst voor het milieu na een aantal jaren ook een financiële winst. Winst die in de wijk wordt basteed.

De woonomgeving wordt ingericht met inheemse plantensoorten. Een vlinderwal en andere elementen in de inrichting moeten zorgen voor een rijke insectenstand die op zijn beurt bevorderlijk is voor vogels en kleine dieren. In het beheer van de groene woonomgeving mogen geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt worden en het onderhoud zal de natuur volgen. Het onderhoud van straten en straatmeubilair hoort ook bij het beheer van de woonomgeving. Bewoners mogen meehelpen om de woonomgeving te onderhouden maar ze worden niet verplicht. Bij de beheerinstelling komt een beheerder die dat doet. Daarnaast kan hij/zij bewoners informeren over hoe zij het beste hun tuinen kunnen onderhouden en mensen aanspreken die zich schuldig maken aan milieu-onvriendelijk gedrag, zoals het morsen van olie op straat bij het sleutelen aan hun auto.

Milieubewust bouwen is pas het begin. In het onderhoud moeten huurders, verhuurders en woning-eigenaren ook milieubewust handelen, bijvoorbeeld bij het kiezen van versoorten, bij het gebruik van reinigingsmaterialen en bij veranderingen aan de woning. In het plan voor de Romolenpolder is daarom rekening gehouden met het integreren van (een deel van) het woning-beheer in de taken van de beheerinstelling. Op 20 maart jl. heeft de

gemeente Haarlem ingestemd met de uitvoering van het plan. De beheerinstelling zal taken gaan verrichten in het beheer van afvalstoffen, woonomgeving en woningen. In de onderzoeksfase is het niet gelukt om hierover met de woning-eigenaren afspraken te maken. Er is goede hoop dat dit alsnog lukt.

Milieuboerderij

Een aantal bewoners wil een milieuboerderij in de Romolenpolder. Ook MW2 is daarover enthousiast. De boerderij moet in hetzelfde gebouw komen als de beheerinstelling. Naast een recreatieve functie moet de boerderij ook een functie hebben in de voorlichting aan bewoners en kinderen over het milieu en hoe je milieubewust kunt leven. En, als je naar de boerderij gaat om een halve krop sla aan de geitjes te voeren, neem je gelijk de oude batterijen van je walkman mee om in te leveren bij de beheerder.

De boerderij is het enige onderdeel van het plan dat subsidies of sponsoring behoeft. Volgens de berekeningen van Abakus kan, na zo'n vier jaar, een deel van de kosten van de boerderij worden gedragen door de winst op de andere activiteiten van de beheerinstelling.

Participatie en scholing

Vanaf het begin van de planvoorbereiding is er veel aandacht geweest voor de participatie. Dat was ook nodig omdat de voorbereiding van een nieuwbouwplan een lange adem vereist. Maar vooral omdat de milieu-aspecten van het plan voor alle partijen nieuwe uitdagingen met zich mee bracht. De financiering van de ondersteuning van de participatie was vaak onzeker en er is veel met tijdelijke contracten gewerkt. In het najaar van 1991 is aan de ondersteuning een eind gekomen. In het beheer zullen bewoners zelf hun betrokkenheid levend moeten houden, zonder structurele ondersteuning. Inmiddels is een bewo-

nersvereniging opgericht waarvan 90% van de eerste bewoners lid zijn. Om bewoners voor te bereiden op het ecologisch verantwoord beheer is een cursus ontwikkeld door de Volkshogeschool Bergen, Abakus en bouwwerkers. Naar verwachting zullen de bewoners hun belangstelling voor het milieubewust en ecologisch verantwoord beheer in de Romolenpolder weten vast te houden. Incidenteel kunnen zij een beroep doen op Marijke Janssens die als bouwwerker voor Schalkwijk in de buurt blijft.

Het realiseren van een milieuvriendelijke wijk heeft heel wat voeten in de aarde gehad. Het is daarom zo toepasselijk dat bewoners bij het afscheid van Onk Maas een afgietsel hebben gemaakt van de voeten van hem en Marijke Janssens en dat in beton in de wijk hebben geplaatst. De ervaringen van de bouwwerkers en de bevindingen van Abakus leren dat een vorm van decentraal ecologisch verantwoord beheer mogelijk kan zijn. Plannen voor milieubewust bouwen moeten echter vooraf worden gedaan door plannen voor het beheer, wil je een optimaal voordeel voor het milieu bewerkstelligen. Dat wil niet zeggen dat het niet mogelijk is om in een bestaande buurt een vorm van ecologisch verantwoord beheer te ontwikkelen. Dat vergt wel een extra inspanning om bestaande statuten, organisaties en gewoontes te wijzigen.

De cursus Ecologisch beheer is aan te vragen bij de Volkshogeschool Bergen of bij de stichting Abakus, Henri Polaklaan 12 a, 1018 CS Amsterdam, tel. 020-6232541. ■

Vanaf dit nummer wil MO u regelmatig op de hoogte houden van interessante artikelen uit Nederlandse en buitenlandse tijdschriften die misschien niet allemaal door MO-lezers worden gelezen. De rubriek zal voortaan verschijnen onder de titel *Genoteerd*. De rubriek wordt verzorgd door Wilma Schakenraad van het NIMO.

Eisinga, Rob, Ann Carton en Jan Lammers. **Nederlanders en Vlamingen over de oorzaken van sociaal-economische ongelijkheid tussen allochtonen en autochtonen.** *Sociologische Gids* 1992, jrg.39, nr.1

Op de woningmarkt, de arbeidsmarkt en in het onderwijs hebben migranten in Nederland en Vlaanderen nog steeds een grote achterstand ten opzichte van hun autochtone landgenoten. De onderzoekers vergeleken de opvattingen van autochtone Nederlanders en autochtone Vlamingen over de oorzaak van deze sociaal-economische ongelijkheid.

Janssen, Raf. **Arbeidsparticipatie anders.** *Sociaal Bestek* 1992, jrg.54, nr.3

Pleidooi voor een (gemeentelijk) overheidsbeleid dat zich niet langer richt op economische groei, maar eerder op "krimp". De auteur lanceert hiermee het begrip "bewarende arbeid", die de natuur en de gezondheid van werknemers ontziet en vrijwilligerswerk en (onbetaalde) zorgarbeid volwaardig laat meetellen.

Leeuwen, Peter van. **Buurtbeheer op z'n Frans.** *Corporatie Magazine* 1992, jrg.3, nr.4
Naar analogie van het succesvolle *regie de quartier* in Frankrijk zullen

bewoners van de probleemwijk Oostermaas in Maastricht binnenkort zelf het beheer van hun woonomgeving ter hand nemen. Tegen vergoeding gaan werklozen en andere uitkeringsgerechtigden dan onderhoud verrichten aan groenvoorzieningen en woningen.

Oomens, Marja. **De professionaliteit van een veronachtzaamde werksort.** *Tijdschrift voor de Sociale Sector* 1992, jrg.46, nr.2

De auteur schetst haar visie op werkterrein en professionalisering van het welzijnswerk, dat tussen wal en schip dreigt te raken nu de 'verantwoordelijke samenleving', waarin slechts plaats is voor zelfstandige, op de arbeidsmarkt participerende burgers, en economische onafhankelijkheid steeds meer de norm wordt.

Reinders, Dick. **Stadsvernieuwing op dood spoor? Waanpeil** 1992, jrg.3, nr.1

Het in de ontwerp-nota "Beleid voor stadsvernieuwing in de toekomst" aangekondigde voornemen van het rijk haar financiële bemoeienis met de stadsvernieuwing te beëindigen, heeft verstrekende gevolgen. Zonder stadsvernieuwingfonds zal de stimulerende taak van de gemeente afzwakken en zullen bewonersorganisaties een grotere rol moeten gaan spelen.

Tinnemans, Will. **De droevige geschiedenis van een kreupel paradepaard.** *Buitenlanders Bulletin* 1992, jrg.17, nr.2

Sociale vernieuwing: wat komt er van terecht? Het begrip is nooit eensluidend gedefinieerd, oude beleidsdoelstellingen worden als nieuw gepresenteerd, en de financiële middelen waarmee gemeenten aan de slag zouden kunnen, blijven uit. Een kritische bespreking van dit paradepaardje van het kabinet Lubbers/Kok. ■

Tussen groen en welzijn

Het belang van een groene omgeving wordt steeds groter. De Hogeschool Midden Nederland speelt op deze ontwikkeling in met een relatief nieuwe opleiding: Activiteitenbegeleider Tuin, Natuur en Milieu. Aanwezige kennis op het gebied van creatieve therapie tuin, activiteitenbegeleiding, cultureel en maatschappelijk werk is getransformeerd naar een "nieuw" beroep. Groene en agogische kennis staan hierbij centraal. Afgestudeerden worden geacht een brug te kunnen slaan tussen groen en welzijnswerk. Vanuit de ervaring, dat veel projecten in het verleden strandden door gebrek aan of groene of agogische kennis en vaardigheden (en met name de geïntegreerde toepassing hiervan), is men ervan overtuigd dat deze nieuwe discipline zijn weg zal vinden.

Nederland wordt steeds voller, de natuur steeds schaarser en daarmee de druk op de natuur steeds groter. Mensen trekken de natuur in om even rust te vinden. De meeste mensen in de stad hechten groot belang aan natuur en een groene omgeving en naarmate ze die in de eigen omgeving missen, trekken ze erop uit om die elders te vinden. Met alle negatieve effecten van dien: meer verkeer, meer druk op schaarse natuur.

Alleen dit al is een reden om de kwaliteit van het groen in de eigen woonomgeving te versterken. Maar daarnaast zijn veel mensen aangewezen op de directe woonomgeving, bijvoorbeeld bejaarden of mensen die het zich niet kunnen permitteren er regelmatig op uit te trekken. Kwaliteit van de woonomgeving is in dat kader meer dan een fraaie omgeving. Groen heeft een gezonde invloed op mensen. Er is zelfs aangetoond dat mensen in een ziekenhuis die op groen uitkijken sneller beter worden dan mensen die op een muur uitkijken. De betekenis van het groen in de dagelijkse woonomgeving voor het welzijn van de mensen verdient hernieuwde aandacht in een tijd dat er overal groen afgeknabbeld wordt, ook in de stad. Door de grote actualiteit van de milieu-problematiek en de daarmee samenhangende bezinning op de relatie mens/natuur, ontstaat die aandacht in toenemende mate. Het leidt tot nieuwe

initiatieven. Zo is er een nieuwe discipline in opkomst: de stadsecologie.

In de stadsecologie zijn stad en natuur geen gescheiden zaken. Bij de stadsplanning wordt echter nog weinig gebruik gemaakt van ecologische inzichten, uitzonderingen daargelaten. De stadsecologie wil als nieuwe wetenschap de relatie tussen planners, beheerders en ecologen van het stedelijk gebied versterken. De betrokkenheid van bewoners is onontbeerlijk voor succes.

Uit ervaringen blijkt dat participatie van bewoners bij groenactiviteiten soms aardig lukt, maar ook dat er veel fout kan gaan. Veel projecten zijn mislukt omdat "deskundigen" wel wisten hoe het moest en de "niet-deskundigen" weg drukten. Bewoners betrekken bij het groen in de eigen omgeving is een discipline op zich. Hoe kan je bewoners met uiteenlopende achtergronden, met verschillende wensen en behoeften en kennisniveaus, actief betrekken bij het groen in de eigen woonomgeving. Welke condities moet je creëren om de betrokkenheid vast te houden en ontwikkeling mogelijk te maken.

In Haarlem draait nu al drie jaar de wijknatuurtuin "het groene hart" met succes. Betrokkenheid bij groen in de eigen woonomgeving vindt hier plaats op vele niveaus, afgestemd op individuele mogelijkheden. Dat

kan variëren van een bejaarde die planten in de kas houdt, tot kinderen met een schooltuintje en iemand die deskundig een stuk heemtuin onderhoudt.

Dat alles gaat niet zomaar goed. Er is een deskundige activiteitenbegeleider aangetrokken, die groen/agogisch is geschoold (niet apart, maar geïntegreerd). Zowel de groene als de menselijke processen worden in goede banen geleid. Kenmerkend voor de benadering is dat men er naar streeft condities te creëren waarbinnen de mensen vorm kunnen geven aan zelfgekozen activiteiten.

Zo'n nieuwe type functionaris kost geld, maar levert ook winst op. Vanuit de wijktuin worden steeds meer activiteiten in de wijk zelf georganiseerd en grote betrokkenheid van bewoners bij de eigen woonomgeving leidt tot minder vervuiling en vernieling.

De druk op het maatschappelijk werk neemt af, bijvoorbeeld ten aanzien van de eenzaamheidsproblematiek. Een deel van het plantsoenenbeheer wordt door bewoners gedaan en de waarde van de huizen in de directe woonomgeving is aanmerkelijk gestegen.

Voor meer informatie over de opleidingen Activiteitenbegeleider Tuin, Natuur en Milieu en Creatieve Therapie Tuin kan men terecht bij Hogeschool Midden Nederland (Instituut sociale beroepen Jelburg/Middeloo/Nijenburgh), Postbus 1128, 3800 BC Amersfoort, tel. 033-728300.

Hoe zo, boterhammen mee!

Onlangs werd in Rotterdam aan wethouder Pim Vermeulen het rapport *Wachten in Rotterdam*. Dan kun je maar beter je boterhammen meenemen aangeboden door het Kwaliteitspanel Rotterdam. Het Kwaliteitspanel Rotterdam is op 14 november 1991 opgericht door het RIO (Rotterdams Instituut Bewonersondersteuning) en het Landelijk Platform Opbouwwerk. In het panel zijn 22 Rotterdamse (vrijwilligers-)organisaties vertegenwoordigd. De projectbegeleiding berust bij Gerard Nijssen, namens het LPO. Het Kwaliteitspanel stelt zich de toetsing ten doel van dienstverlening van gemeentelijke- en semi-publieke instanties, vanuit de optiek van belanghebbende burgers/gebruikers. Als eerste onderwerp voor kwaliteitsverkenning is een inventarisatie gemaakt van het wachten in Rotterdam in tachtig verschillende wachtruimtes.

In het rapport wordt in veertig (goed leesbare) pagina's verslag gedaan van een verkenning van de kwaliteit van het wachten in Rotterdam. Daarvoor zijn door panelleden en anderen uit de achterban in december 1991 en januari 1992 tachtig wachtruimtes bezocht. Op een enquêteformulier, ontwikkeld met steun van de Wetenschapswinkel van de Erasmus Universiteit, werden vragen ingevuld over wachttijden, de kwaliteit van de wachtruimte en de klantvriendelijkheid van het baliepersoneel. In het verslag ligt het

accent op de inventarisatie van 56 spreekuren: afdeling Burgerzaken Stadhuis, 7 districtskantoren van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het Bureau Verbliffsvergunningen Vreemdelingenpolitie, 2 Buro's voor Rechtshulp, een woningbouwvereniging, 15 huisartsen (waaronder 3 gezondheidscentra), 7 tandartsen, 2 Riaggs, 24 poliklinieken, 4 bedrijfsverenigingen en 2 spreekuren van de Stichting Ziekenfonds Rotterdam. Van de overige 24 spreekuren van onder andere sociaal-raadslieden, fysio-

therapeuten, maatschappelijk werk worden korte typeringen gegeven.

Afspraak is afspraak

Bovenstaand motto is voor veel instanties met afspraakspreekuren niet vanzelfsprekend. Uitgaande van een limiet van 15 minuten na het tijdstip van afspraak is er sprake van lange wachttijden bij het Bureau Verbliffsvergunningen Vreemdelingenpolitie en een gezondheidscentrum (beide meer dan een uur) en 15 van de 24 bezochte poliklinieken. Bij de inloopsprekuren werd de limiet (gemeten na binnenkomst) met een wachttijd van een uur overschreden bij het loket 'Vestiging buitenland' van Bureau Burgerzaken Stadhuis, het Bureau Verbliffsvergunningen Vreemdelingenpolitie en het Buro voor Rechtshulp. De privacy aan de balies laat over het algemeen te wensen over. Het baliepersoneel echter, is over het algemeen klantvriendelijk. Met dien verstande dat ze je niet even komen uitleggen waarom het zo lang duurt, op eigen initiatief. Wethouder Pim Vermeulen hoorde de toespraakjes aan van Hans Goosen, panellid namens het FNV Rotterdam en de overhandigster van het rapport, Maaike Kraayestein, lid namens de Bewonersorganisatie Afrikaanderbuurt. Hans Goosen legde uit dat het initiatief precies op tijd kwam, aangezien er binnen het FNV al reikhalzend werd uitgezien naar een manier om iets in deze sfeer te ondernemen. Het boekje moet eigenlijk in iedere wachtkamer liggen, volgens hem, aangezien je volgens de NS precies 38 pagina's per uur kunt lezen. Het rapport telt 40 bladzijden, als je er dus in slaagt om het in de wachtkamer uit te lezen is er iets mis. Maaike Kraayestein benadrukte haar inzicht dat er hoognodig een vervolg aan moet worden gegeven. Er zijn onderwerpen te over, volgens haar. Ter plaatse drong zij er bij de wethouder op aan een afspraak te maken met het Kwaliteitspanel, voor

Wethouder Pim Vermeulen heeft zojuist het rapport *Wachten in Rotterdam* in ontvangst genomen van Maaike Kraayestein. (foto: Dick Sluifjer)

...DAN MAGEN WE TOCH
EEN STROEDAF-PRAAK
VOOR OVER 2 WEKEN

de zomervakantie.

Vermeulen prees in zijn reactie de brede samenstelling van het Kwaliteitspanel en constateerde dat dat nieuw was voor Rotterdam. Het panel nam in zijn ogen bijna de vorm aan van een soort 'Sociale Raad van Rotterdam'. Het initiatief helpt volgens hem de gemeente beter te functioneren en de relatie met de burger te verbeteren. Voorts stelde hij de vraag of de beoordelingen van het panel misschien ook werden onderworpen aan onderzoek, onder het motto "Wie beoordeelt de beoordelaar?". Niet zo terecht, omdat het rapport niet slechts aanbevelingen bevat voor dienstverleners maar ook voor consumenten, teneinde de dienstverlening te (kunnen) verbeteren.

Tevreden constateerde hij vervolgens dat de gemeente er niet slechter af kwam dan particulieren. Het Bureau Verbilfsvergunningen Vreemdelingenpolitie had inmiddels al toegezegd de aanbevelingen in het rapport ter harte te nemen. Vermeulen hoopte dat de landelijke overheid (WVC) dan ook moeite zou doen de procedures rond toekenning van verbilfsvergunningen te verbeteren.

Het rapport is op het moment dat dit geschreven wordt (1 dag na de presentatie op 24 maart) al 'wereldberoemd' in Rotterdam en omstre-

ken, getuige de (verdiende) ruime aandacht die het reeds in pers heeft gehad. (Fenny Gerrits) ■

Wachten in Rotterdam. Dan kun je beter je boterhammen meenemen

Kwaliteitspanels Rotterdam (eindredactie: Gerard Nijssen). Een uitgave van het Landelijk Platform Opbouwwerk en aldaar te bestellen, telefoon: 070-3804431.

Prijs: f 7.50. Ook kan men het bedrag, vermeerderd met f 2.70 voor portokosten gireren naar het LPO, gironummer: 3918297, onder vermelding van 'Wachten in Rotterdam'. ■

Agniesebuurt schoon

"De Agniesebuurt is qua stadsvernieuwing bijna klaar. Het beheer dient nu met grote voortvarendheid vanuit de gemeente, maar ook door de buurt te worden aangepakt," zo luidde het standpunt van het bestuur van de Bewonersvereniging Agniesebuurt op een bijeenkomst 4 maart jl. In de maanden april, mei en juni start in de buurt de campagne "Agniesebuurt schoon".

Het doel van de campagne is om het beheer een krachtige impuls te geven en het leefklimaat een oppepper te geven. De zelfwerkzaamheid van de bewoners en de samenwerking tussen dagelijkse beheerders van gemeentewerken staat voorop. Straten en pleinen waar daadwerkelijk projectmatige of structurele maatregelen noodzakelijk zijn worden in kaart gebracht en een Plan van Aanpak Beheer zal worden opgesteld waarvan ideeën en klachten van bewoners in verwerkt worden. Dat plan zal tevens als basis gaan dienen voor de nieuwe medewerkers die vanuit het

Rio voor de bewonersvereniging Agniesebuurt aan de slag zullen gaan.

De campagne moet een goede basis gaan vormen voor een structurele samenwerking tussen bewoners en dagelijks beheerders zoals de WOP, wijkagenten, de reinigingsdienst-medewerkers en de mensen van de reinigingspolitie. Ervaring wijst uit dat een actieve beheercampagne geïnitieerd vanuit de bewonersorganisaties kan leiden tot een stevige samenwerking rond het beheer van een buurt.

Er zijn drie buurtschoonmaakacties gepland in straten en op (binnen)pleinen. Doel hierbij is het enthousiasmeren, activeren en informeren van bewoners, het aanzetten tot daadwerkelijke zelfwerkzaamheid van bewoners in de directe woonomgeving en het bevorderen van samenwerking tussen bewoners en dagelijkse beheerders.

Drie speciale kranten zullen worden gemaakt en beheerwijzers met beheer- en milieutips verspreid. En bewoners gaan aan de slag met beheer op lokaties die ze zelf hebben aangegeven. Doeltreffende activiteiten worden uitgevoerd op plekken waar het de spuigaten uitloopt.

De campagne wordt gevoerd in de maanden april, mei en juni en moet uitmonden in de uitreiking van de zilveren bezems tijdens het 14de Agniesebuurtfestival in juni.

Voor meer informatie kan men terecht bij Dries van Velzen, tel 010-4673179 of Emile van Rinsum, tel. 010-4675743/4143105. ■

Werk en Welzijn, een paar apart

door Fenny Gerrits

Hoezeer werk en welzijn ook verbonden (kunnen) zijn in het leven van een mens, in de wijze waarop onze maatschappij geordend is komt het niet best tot uitdrukking. Als je niet werkt voel je je ongelukkig omdat je aan de kant staat; als je wel werkt werk je je vaak te pletter omdat de arbeidsproductiviteit in Nederland zo hoog moet zijn. Ondertussen tekent zich een sociaal verval af dat ons maatschappelijk middenveld doet afbrokkelen, de onveiligheid van de burger in de straten doet toenemen en het vertrouwen in de politiek doet afnemen. Onder deze omstandigheden is het niet echt merkwaardig te noemen dat allerlei 'klussen' blijven liggen, die vroeger door welwillende burgers in hun vrije tijd werden verricht ten behoeve van minder bevoorrechte medeburgers.

Het is daarom verbazingwekkend kennis te moeten nemen van de wijze waarop een, in meerdere opzichten goed plan geen kans krijgt zich te voegen bij het arsenaal van beleidsinstrumenten waarover onze regering beschikt. Het betreft hier Werk en Welzijn, een arbeidsmarktinstrument waarmee van 1982-1986 in Leeuwarden succesvol is geëxperimenteerd. In de kern bezien is Werk en Welzijn een ruiloperatie tussen werknemers en werklozen.

Uitgangspunten:

- de noodzaak van een veelzijdige strategie die uitgaat van een achterstand van langdurig werklozen op verschillende fronten;
- de constatering dat werklozen geen behoefte hebben aan compenserende welzijnsaanbiedingen;
- het streven om behalve reguliere werkgelegenheid te bieden ook een bijdrage te leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de arbeid en van de directe leefomgeving.

Opzet:

Werknemers in lage functies van verschillende bedrijven werden één of twee dagen per week vrijgesteld om, als vrijgestelde, maatschappelijke activiteiten te verrichten. De tijd die daarmee vrijkwam, werd ingevuld door werklozen die door hun lage opleiding nergens meer aan de slag raakten. Via Werk en Welzijn kregen ze een volwaardige baan

met een normaal (CAO-)salaris. Voor de bedrijven waren aan de deelname geen extra kosten verbonden. Het Ministerie van SoZaWe vergoedde door middel van loonkostensubsidie de volledige loonkosten van de in het bedrijf aangestelde werklozen en betaalde de kosten van het projectbureau, dat de bemiddeling tot stand bracht. Daarnaast ontvingen de bedrijven een eenmalige vergoeding in de aanloopkosten die aan de deelname verbonden waren. De aanpak werd gekenmerkt door maatwerk op lokaal niveau en door een heldere structuur. Door middel van gedetailleerde 'spelregels' en aanvullende arbeidscontracten werd de rechtspositie van alle betrokkenen gegarandeerd.

Effecten:

We gaan uit van veertig vrijgestelde werknemers, bij tien bedrijven uit zowel markt- als collectieve sector, die vrijwilligerswerk verrichtten bij dertig instellingen in Leeuwarden, maakten plaats voor twaalf ex-werklozen op full-time basis in de experimentele fase. In 1984 werd het experiment in opdracht van de overheid geëvalueerd door het Coöperatief Adviesbureau voor Personeelsbeleid (CAP). Volgens het CAP had het experiment positieve effecten op een breed scala van beleidsterreinen:

- langdurig en ongeschoolde werk-

lozen werden aan de slag geholpen in volwaardige en normaal gesalarieerde banen, die aansloten bij hun persoonlijke behoeften;

- herverdeling van arbeid vond plaats met 100% herbezetting van vrijkomende arbeidsplaatsen. Door een individuele aanpak werden bedrijfsorganisatorische problemen niet uit het oog verloren. Het bedrijfsbelang werd juist door deelname versterkt. Het bedrijfsmago werd verbeterd. De motivatie van werknemers op hun werkplek nam toe, er vond een instroom van nieuwe werknemers plaats en er ontstonden meer mogelijkheden voor een flexibele bedrijfsvoering;
- het project droeg bij tot een verbetering van arbeidsomstandigheden van de werknemers die werden vrijgesteld tot het verrichten van maatschappelijke taken. Ze ervoeren een doorbreking van de sleur op hun werkplek;
- het had voor de betrokkenen een belangrijke educatieve waarde;
- het betekende een versterking en een verbeterde dienstverlening van maatschappelijke instellingen en een herwaardering van het onbetaalde werk.

De onderzoekers concludeerden dat Werk en Welzijn goedkoper en effectiever is dan andere beleidsinstrumenten, zoals die in 1984 bestonden: werken met behoud van uitkering, arbeidstijdverkorting, betaald educatief verlof, vervroegde pensionering en terugploegen van uitkeringen.

Reactie van de overheid

De politieke besluitvorming rond het project in 1986 heeft geleid tot opschorting van het project. De regering betoogde dat het instrument 'loonkostensubsidie' een lage prioriteit had in het toenmalige overheidsbeleid. Ondanks het welslagen van het experiment, de door wetenschappelijk onderzoek tot stand gekomen aanbeveling het project op meerdere plaatsen in te

voeren en het bestaan van zestien stedelijk/regionale organisaties die een samenwerkingsverband vormen waarin ze de project-opzet voor hun rekening konden en wilden nemen, hield de minister voor bij stuk. De Tweede Kamer roerde zich ten gunste van het project. De Vaste Kamercommissie van SoZaWe belegee een hoorzitting en twee Mondelinge Overleggen over dit onderwerp. De oppositie diende nog een amendement in om vijf miljoen binnen te halen voor de verdere ontwikkeling van Werk en Welzijn, maar het mocht niet baten. Het amendement Ter Veld/Groenman haalde het niet.

Inmiddels hebben zich enige veranderingen voorgedaan ten aanzien van de positionering van politiek die in 1986 positief oordeelden over Werk en Welzijn. Toch heeft de regering nog steeds geen oog voor de merites van dit innovatieve project. Blijkens een briefwisseling tussen het Landelijk Samenwerkingsverband Werk en Welzijn en de Staatssecretaris van SoZaWe bestaan er nog steeds belemmeringen tegen invoering. De argumentatie van staatssecretaris Ter Veld is niet indrukwekkend:

- Werk en Welzijn wordt niet aan de doelstellingen van de Sociale Vernieuwing getoetst, wat zeer jammer is, maar ook (politiek gezien) onvoorstelbaar.
- Er worden geen alternatieve beleidsinstrumenten genoemd door de staatssecretaris die qua rendement gelijkwaardig zijn aan Werk en Welzijn.
- Volgens de staatssecretaris wordt herverdeling van betaalde arbeid tegenwoordig vooral bepleit in de vorm van deeltijdarbeid, en dat acht zij juist omdat in dergelijke gevallen mensen zelf hun vrije tijd kunnen invullen. Hiermee gaat zij voorbij aan de groep laagbetaalden, die het zich niet kunnen permitteren een deel van hun loon op te geven in ruil

voor vrije tijd. Werk en Welzijn richt zich exclusief op de behoefte van laagbetaalden om zich sociaal nuttig te maken.

- De staatssecretaris heeft twijfels over het 'hoge' subsidie dat is benodigd per arbeidsplaats. Zij gaat er hier achter aan voorbij dat de effecten van Werk en Welzijn wint opleveren in meerdere sectoren: inschakeling van gemotiveerde laagbetaalden (die anders de mogelijkheid niet zouden hebben), negatieve effecten van eenzijdig/zware werkbelasting compenseren (denk aan de WAO-preventie!), versterking van de sociale infra-structuur, het creëren van 'gewone banen bij een gewone baas' (daadwerkelijke integratie van langdurende werklozen!), flexibilisering van de personele inzet bij deelnemende bedrijven.

- Twijfel bij de staatssecretaris aan de mogelijkheid Werk en Welzijn in geheel verschillende situaties op de arbeidsmarkt in te zetten. Het plan is een product uit die 'vermaledijde' zeventiger jaren. De situatie op de arbeidsmarkt is nu ietwat anders. Dat ontneeft geen geldingskracht aan de argumentatie pro-Werk en Welzijn. Wat immers gelijkgebleven is, is het bestaan van laagbetaalde, zware en eentonige banen en het bestaan van een categorie 'structureel' werklozen die moeilijk bereikbaar is. De mensen die die banen bezetten hebben nog steeds behoefte aan verlichting in de vorm van afwisseling. Als die afwisseling ook nog leidt tot zingeving in het maatschappelijke vlak en de structureel geaarde werkloosheid helpt oplossen, lijken diverse regeringsdoelstellingen anno 1992 haalbaar met Werk en Welzijn.

- Twijfel aan de volgens de staatssecretaris door Werk en Welzijn gepretendeerde bijdrage aan de verbetering van de arbeidsomstandigheden. Werk en Welzijn heeft nooit betoogd de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Er ontstaat

wel verlichting bij een eenzijdig en (te) zware belasting door partiële vrijstelling. Voorts leidt het aanbod van alternatief (veelal sociaal) werk tot compensatie ('bijtanken') bij mensen die hun capaciteiten normaal gesproken maar zeer beperkt kunnen aanspreken.

- Twijfel bij de staatssecretaris over de haalbaarheid van Werk en Welzijn. Is het niet te ingewikkeld? Ter vergelijking: het experiment 'Intensivering Blijsscholing' werkt ook, met name omdat het bedrijfsbelang zo groot is. Strikt genomen klopt dat: Wanneer de Rijksoverheid middelen ter beschikking stelt ten behoeve van intensieve opscholing van de factor arbeid in een bedrijf, terwijl dat bedrijf dat anders zelf zou moeten financieren, is dat uiteraard een zeer welkome (WIR-)premie. Maar waarom zou je het (subsidie-)geld uitsluitend hier aan besteden? Gezien de ervaringen met Werk en Welzijn hoeft dit project ook niet te twijfelen aan de medewerking van het bedrijfsleven: het is een groot goed voor een bedrijf, om te kunnen beschikken over gemotiveerde krachten, die niet (zo snel) ziek worden of afhaken, maar in tevredenheid hun veelal ondankbare taken verrichten.

- Volgens de staatssecretaris wordt de banenpool oneerlijke concurrentie aangedaan. Bovendien is Werk en Welzijn duurder dan de banenpool. Van concurrentie is echter geen sprake, aangezien de banenpool slechts in de collectieve sector wordt toegepast. Bovendien biedt de banenpool alleen additioneel werk. Werk en Welzijn is zowel in de collectieve - als marktsector toepasbaar. Bovendien worden er reguliere arbeidsplaatsen (CAO-beloofd) mee gecreëerd. En dat dat dan iets meer kost is volgens het Samenwerkingsverband geen enkel bezwaar aangezien het de oplossing van een veelheid aan maatschappelijke problemen in één klap dichterbij brengt. Dit zal onherroepelijk ook

Aantal plaatsen banenpool gestegen

een beperking van andere, tot nog toe en in de toekomst op de rijksbebroting drukkende maatschappelijke kosten teweeg brengen.

Met Piet Renooy vraag ik mij ook af waarom de staatssecretaris Werk en Welzijn nu zo sterk afwijst (zie de opiniepagina van NRC Handelsblad, 23 maart). Het zou toch zonde zijn als een dergelijk eenvoudig, maar slim plan nota bene zelfs in het tijdsgewricht van de Sociale Vernieuwing geen poot aan de grond krijgt. Onder het motto: "Geen paar apart, maar een Siamese tweeling!" zou ik haar toch eens willen aanraden deze constructie te heroverwegen. Het is per slot van rekening een simpele manier om twee in het leven van mensen sterk samenhangende componenten met elkaar te verbinden. Werk en Welzijn kunnen wel degelijk samengaan. ■

Studiemateriaal:

- *Werk en Welzijn in sociaal vernieuwingsperspectief. Een geactualiseerde aanpak van het project Werk en Welzijn.*, Erik Hogenboom, Regioplan bv, in opdracht van het Landelijk Platform Opbouwwerk. Prijs: f 15,- (excl. porto.)

- *Informatiebrochure Werk en Welzijn.* (f 0.30).

- *Set modelcontracten: werkgever - vrijgestelde* (f 1.50), *vrijgestelde - maatschappelijke organisatie* (f 1.50)

- *Adreslijst lokale projecten* (f 0.50). Bovenstaande materiaal kan worden besteld bij het Landelijk Platform Opbouwwerk, telefoon: 070-3804431. ■

Na een langzame start is het aantal plaatsingen van langdurig werklozen in banenpools in de laatste maanden van 1991 fors gestegen. In begin november werd het aantal plaatsen nog geschat op 4250. Eind 1991 was het aantal opgelopen tot circa 6000. Deze stijgende lijn zet zich naar verwachting ook in het eerste kwartaal van 1992 voort. Dat blijkt uit antwoorden op kamervragen van minister De Vries en staatssecretaris Ter Veld van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Tegelijkertijd hebben de bewindspersonen het parlement een eerste rapportage over de banenpools toegezonden, gemaakt in opdracht van het Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening.

Uit de rapportage over banenpools blijkt dat de regeling langzaam op gang is gekomen. Dit komt doordat over de uitvoering van de regeling overeenstemming moest worden bereikt tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en RBA's. De samenwerking verloopt inmiddels volgens de bewindspersonen over het algemeen goed. Ook kunnen de administratieve procedures, die inmiddels zijn vereenvoudigd, een vlotte start hebben belemerd. Gezien de forse groei van de laatste maanden noemen de bewindspersonen het aantal gerealiseerde plaatsen op dit moment bevredigend.

Als knelpunt wordt in de rapportage gezien de verwijzing van werklozen naar de banenpools. Die zou via de heroriënteringsgesprekken met langdurig werklozen moeten lopen. Uit de rapportage blijkt echter dat die gesprekken tijdens het onderzoek in sommige gemeenten niet of nauwelijks nog werden gevoerd. Het gevolg was dat te weinig mensen werden doorverwezen naar de banenpools. Sociale diensten zijn daardoor andere kanalen gaan zoeken om deelnemers te werven. Het risico bestaat dat daardoor een toestroom van deelnemers ontstaat die niet tot de groep van kansloze werkzoekenden behoren, voor wie

de banenpools zijn bestemd. Inmiddels zijn er signalen dat de samenwerking tussen sociale diensten en RBA's op dit punt is verbeterd. Gevraagd naar de wenselijkheid van een verdere uitbreiding van het aantal banenpoolplaatsen, antwoorden de bewindspersonen dat zij bereid zijn te bezien of het rijksbudget voor de regeling (max. f 150 miljoen in deze kabinetsperiode) versneld kan worden ingezet. Dat moet het mogelijk maken dat gemeenten die eind vorig jaar minstens 60% van de toegewezen plaatsen hadden bezet, het aantal plaatsen ten opzichte van 1991 kunnen verdubbelen. Op die manier wordt versneld het aantal plaatsen bereikt dat voor het eind van de kabinetsperiode was afgesproken. Een uitbreiding die verder gaat dan voor het eind van de kabinetsperiode voorzien, achten de minister en de staatssecretaris op dit moment niet aan de orde. Pas wanneer de banenpools volledig bezet zijn met mensen voor wie ze bedoeld zijn en een bepaalde groep met andere instrumenten niet binnen afzienbare tijd aan een baan kan worden geholpen, zijn de bewindspersonen bereid in het kabinet en met het CBA te gaan praten over uitbreiding van de banenpool. (Aldus een persbericht van het ministerie van SoZaWe, van 4 maart jl.) ■

Een banenpool collage

door Greet Hettinga

De landelijke bewonersdag Sociale Vernieuwing (28 maart) laat het zien, Mensen worden creatief als er handvaten en instrumenten zijn om de infrastructuur van wijken en dorpen te verbeteren. De banenpool is zo'n instrument, maar met de negatieve verhalen over niet gehaalde aantallen en bureaucratische knelpunten verdwijnen kansen en effecten uit het gezicht. Dat mag niet gebeuren, want de maatschappelijke betekenis van de banenpool is groot. En er gebeurt meer dan het aanstellen van congieges, onderhoudsploegen en huismeesters. Hieronder volgt ter inspiratie een collage van kleurrijk nieuw werk.

Banenpoolplaatsen op het platteland

De eerste convenanten sociale vernieuwing werden afgesloten met grote steden. Het platteland kwam in de rijksstukken niet voor. Maar veel eerder dan veel stadsgebieden kwam het noorden des lands met zijn banenplan. De werkloosheid is groot en aan het voorzieningenniveau in de dorpen wordt getornd. Besturen dorpsbelang proberen net als bewonersorganisaties in stads-wijken de leefbaarheid in stand te houden. Voor vrijwilligers een veel omvattende taak. Toen de Stichting Werkspoor - opgericht door arbeidsbureau en vijf gemeenten in zuid-west Drenthe - de banenpool ging promoten en uitvoeren sprongen St. Welzijn Beilen en zeven kleine dorpen daar op in en zo ontstond de functie: Dorpsmedewerker.

Een breed scala van taken, zowel buiten- als binnenwerk, wordt uitgevoerd, zoals assistent beheer dorpshuizen en speelvoorzieningen, hulp peuterzalen (onderhoud), werkzaamheden voor school- en dorpskrant en ondersteuning zelfwerkzaamheid ouderen.

In de opzet wordt er van uitgegaan dat de twee dorpsmedewerkers samenwerken met de vrijwilligers uit de dorpen. In elk van de dorpen regelt een contactpersoon het werkinhoudelijke deel met de dorpsmedewerker. St. Welzijn Beilen draagt zorg voor de werkbegeleiding en de financiën. De inleenvergoe-

ding van f.3500,- wordt opgebracht door de 34 dorpen waarvoor de medewerker wordt ingezet. Zowel de dorpshuizen, die de vaste afnemer van de werkracht zijn, als de organisaties en personen die een beroep doen op de medewerker, betalen er aan bij.

Het was even wennen voor alle partijen, maar de eerste ervaringen zijn positief en het zou mij niet verbazen als er straks in heel veel plaatsen de dorpsmedewerker zijn of haar intrede doet.

Banenpooler voor de knapzakroutes

De ontwikkeling van plattelandstoerisme staat al jaren hoog in het vaandel van de Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe. Het zogenaamde knapzakproject, (routes en paden) wordt vanuit de dorpsamenleving ontwikkeld. Het

is kleinschalig en levert een bijdrage aan de economische ontwikkeling van het dorp. Vooral de knapzakpaden - een week wandelen met overnachtingsmogelijkheden in de vorm van *knappementen* langs de route - bleken een gat in de vakantiemarkt. De belangstelling is overweldigend en de waardering gaat tot ver over de grenzen. Het project kreeg de tweede prijs (f.35.000) van de Raad van Europa in de competitie Europees toerisme (meer dan 500 inschrijvingen). Het onderhouden van de vele routes is geen eenvoudige klus. De BOKD en vooral de dorpsbelangenverenigingen hebben een zorg minder nu via de banenpool vaste hulp kan worden geboden. Een welkome ondersteuning van het vele vrijwilligerswerk dat nodig is om dit toeristisch produkt tot een blijvend succes te maken. Het project krijgt inmiddels navolging in Groningen en Friesland.

Project recreatiewacht

In de gemeente Nijefud was de behoefte aan meer permanent toezicht op het recreatiegebieden al geruime tijd aanwezig. De banenpool bracht uitkomst en vorige maand zijn vier langdurig werklozen in Workum geïnstalleerd. Van maart tot eind oktober zullen de recreatiewachten op pad zijn, voornamelijk in de avond en nacht. Zij verplaatsen zich in een opvallende auto en zijn ook zelf aan hun uniform herkenbaar. Hun taak ligt met name op het preventieve vlak. Door hun voortdurende aanwezigheid moeten zij eventuele overlast van toenemende recreatie helpen te voorkomen. De controle op illegaal kamperen, parkeren en aanleggen van schepen is een speciale taak. Daarnaast houden ze toezicht op bijvoorbeeld de terreinen voor dagrecreatie en spelen zij een rol bij het voorkomen van milieucriminaliteit en fungeren zij als hulp en vraagbaak voor bezoekers van de gemeente.

De vier mannen gaan niet onvoorbereid op pad. Zij hebben een ople-

ding tot beveiligingsbeambte gevolgd en met de autotelefoon kan op elk moment hulp worden ingeroepen.

Hoewel de loonkosten niet voor rekening van de gemeente komen, dient er wel een inleenvergoeding van 3700 gulden per persoon per jaar aan de stichting Banenpool te worden betaald. Daar komen de structurele kosten van uitvoering nog bij, die geraamd zijn op f 16.000 per jaar. Voor de aanschaf van de auto met allerlei toebehoren, fietsen, uniformen en opleiding is reeds een bedrag van f 35.000 uitgegeven. Maar een goed recreatieklimaat is dat waard, zo redeneert de gemeente.

Publieksgerichte service in Drachten

In de parkeergarage in het centrum van de stad is werk gecreëerd voor 14 personen, het merendeel via de banenpool. Van maandag tot en met zaterdag leveren zij de volgende diensten aan het publiek: bewaking van rijwielen en buggy-verhuur, bewaking van autodekken, levering van parkeerbonnementen, informatieverstrekking, verhelpen van eenvoudige storingen, geldwisselen enz. Ook verzorgen zij de stationsrestaurantie voor de buspassagiers. Bij de realisatie is iedere vorm van concurrentievervalsing en verdringing voorkomen en is nauwe samenwerking gerealiseerd tussen gemeente, politie, bedrijven en banenplan. Mede met het oog op doorstroming kunnen cursussen worden gevolgd in beheer en beveiliging en in bediening van de parkeerapparatuur. Het werk- en leerproject krijgt veel waardering en bezorgt de gemeente Smallingerland een mooi visitekaartje.

Banenpoolers in Amsterdam-Noord

De sociale vernieuwing is in dit stadsdeel voortvarend gestart en het aanbod van banenpoolers hield

al gauw de vraag niet bij. Nu de organisatie op de rails staat, wordt de achterstand snel ingehaald. De circa zestig additionele werkplekken bij vijftien instellingen laten een grote variatie zien. Een paar voorbeelden. Het project ROND werd tweede toen de gemeente vorig jaar een prijs instelde voor het beste banenpoolproject. Het gaat bij dit project om het bereiken van de moeilijkste doelgroep: jongeren in de leeftijdscategorie 22 - 35 jaar, met drugsproblemen en zonder arbeidsverleden. Omdat bouw en techniek aansluit bij de belevingswereld kwam als project uit de bus het verbeteren van het onderhoud van sociaal-culturele instellingen en andere non-profit organisaties die daar geen financiële middelen voor hebben. Het project draait nu 1 jaar en slaat aan, er is voldoende werk en het terugverdienen van kosten voor o.a. begeleidende 'overhead'

en inleenvergoedingen is in gang gezet. Het aantal plaatsen kan van zes naar acht worden uitgebreid. Verwacht wordt dat de doelstelling selfsupporting in het derde jaar gehaald kan worden. Niet onbelangrijk is dat het project wordt gedragen vanuit het jongerencentrum Dijk 270 en Buro Werkwijzer (voorheen St. Rond) het ondersteunt.

Banenpool en zorgsector

Het Boven IJ-ziekenhuis speelt actief in op de mogelijkheden die arbeidsvoorziening, onderwijs en sociale vernieuwing bieden. In het serviceteam zorgen drie banenpoolers voor de eerste opvang van patiënten met een kopje koffie, voor het transport binnen het ziekenhuis, de post, de bloemen en beantwoorden de vragen waar de verpleegkundigen niet aan toe komen. Ook voor het terrein en de tuinen rondom het ziekenhuis zijn als extra hulp twee banenpoolers aangetrokken en 's winters wordt binnen geschilderd en geklust. Het preventief ouderen huisbezoek is een project van de stichting Welzijn Ouderen in Noord. Begonnen als een klein experiment is het nu een omvangrijk banenpoolproject

De knapzakroutes maken het beetje natuur dat wij nog hebben in Nederland toegankelijk voor de wandelaar.

voor herintredende vrouwen. Doel van het huisbezoek is het extra steun bieden aan ouderen boven de 80 jaar opdat die prettiger thuis kunnen blijven wonen. Na vooraan-kondiging volgen open gesprekken waarin gelet wordt op financiën en regelingen, verzorging van het huis, eigen persoon, lichamelijke situatie, contacten, eenzaamheid, angsten, geestelijke conditie en de geschiktheid van woning en woonomgeving. Zonodig volgt daadwerkelijk actie en in overleg eventueel een vervolgbezoek. Het project sluit aan bij de brede buurtbeheeraanpak die in het kader van de sociale vernieuwing is gestart in de van der Pekbuurt en nu weerklank vindt in heel Noord Amsterdam.

De maatschappelijke waardering voor de mogelijkheden van de banenpool is groot bij wie actief betrokken is bij sociale vernieuwing. Leefbaarheid, dienstverlening en zorg krijgen een impuls en dat moet met name (blijven) gebeuren waar de achterstand het grootst is en het voorzieningniveau gering. Maar wil de motivatie blijven bestaan, vooral bij de banenpoolers zelf, dan zijn beloning (naar werken), ontplooiingskansen en toekomstperspectief essentiële elementen.

Het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) zal in samenwerking met het Stedelijk Bureau Ander Werk (SBAW) en het NIMO op 11 juni a.s. in Utrecht een conferentie organiseren waarin de banenpool centraal staat. Politici en RBA's zullen worden geconfronteerd met knelpunten, ideeën en stellingen die uit vier banenpoolprojectbesprekingen worden geselecteerd. Wie zeker wil zijn van een uitnodiging moet even met het LSA bellen: telefoon 070 - 3804431. U kunt natuurlijk ook even met de redactie bellen voor nadere informatie (zie colofon). In MO komen wij op deze conferentie terug. ■

Bestuurs- cursus voor oudere vrouwen

In mei 1992 wordt de tweedaagse applicatiecursus Toepolev gegeven, een bestuurscursus voor oudere vrouwen. Toepolev staat voor Toerustingsprogramma Ouderenbeleid Vrouwen 50+. De applicatiecursus is bedoeld voor cursusleiders die bestuurscursussen aan 50+ vrouwen (willen gaan) geven. Aan de orde komen achtergronden en werkwijze van Toepolev, basisvaardigheden vergadertechniek, trainingsvaardigheden en methodiek "omgaan met oudere vrouwen".

De basiscursus is door het Gerontogisch Centrum Groningen opgezet omdat relatief weinig vrouwen zitting hebben in allerlei besturen, raden en commissies op het terrein van het ouderenwerk en ouderenbeleid. Terwijl het juist voor de hand ligt dat veel meer oudere vrouwen participeren: het grootste deel van de ouderen bestaat immers uit vrouwen.

Het doel van de cursus is vrouwen van 50 jaar en ouder zodanig toe te rusten met praktisch en theoretisch inzicht dat zij een bestuursfunctie willen en kunnen gaan uitoefenen binnen een bestuur op het gebied van ouderenbeleid en ouderenwerk. Tevens is de cursus gericht op vrouwen die al participeren in dergelijke besturen, maar daarbij de nodige begeleiding, ondersteuning en feedback missen. Verschillende thema's inzake ouderenbeleid en ouderenwerk worden behandeld en communicatieve en assertieve basisvaardigheden worden besproken en geoefend. Discussie- en vergadertechnieken

worden besproken en in rollenspel- len geoefend. Bij de cursus hoort een ook schriftelijk pakket, bestaande uit een vijftal modules. In de modules wordt geprobeerd bij te dragen aan een verbetering van de kennis, vaardigheden en houding van de vrouwelijke bestuurder in het ouderenbeleid.

De applicatiecursus wordt gehouden op 18 en 19 mei in Vormingscentrum de Keijenberg te Renkum. De kosten bedragen f 540 per persoon (incl. kosten logies, maaltijden, schriftelijk materiaal en een handleiding). Het aantal deelnemers is beperkt tot 12 en inschrijving (voor 8 april) gebeurt op volgorde van aanmelding.

Voor meer informatie kan men terecht bij mevr. Warmelink, Gerontogisch Centrum Groningen, Van Starckenborghstraat 1-3, 9721 EA Groningen, tel. 050-250707, fax. 050-251078. ■

Nieuwe bijstandswet

Het verlenen van bijstand moet weer een kwestie van maatwerk worden, overeenkomstig de oorspronkelijke bedoeling van de wet. Gemeenten moeten de bijstand beter kunnen afstemmen op de omstandigheden van individuele uitkeringsgerechtigden. Zij krijgen de bevoegdheid om, naast wettelijke verplichtingen, aanvullende voorwaarden aan de bijstand te verbinden die erop gericht zijn dat mensen weer op eigen kracht in hun bestaan kunnen voorzien.

Dit is de kern van een voorstel voor een nieuwe Algemene Bijstandswet van staatssecretaris Ter Veld van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat is ingediend bij de Tweede Kamer.

Het wetsvoorstel leidt tot een aanzienlijke vermindering van de regelgeving. Er worden 21 regelingen ingetrokken die op de huidige wet zijn gebaseerd.

Eind vorig jaar telde ons land een half miljoen uitkeringsgerechtigden. Dit is zo'n 20.000 minder dan in 1990. Ondanks deze daling is het aantal mensen met een bijstandsuitkering nog veel te hoog, aldus staatssecretaris Ter Veld. Zij vindt het vooral zorgwekkend dat een derde van de betrokkenen al vijf jaar of langer bijstand ontvangt. De staatssecretaris wil de gemeenten dan ook meer ruimte geven om te bevorderen dat mensen sneller uit de bijstand komen. Het wetsvoorstel bevat maatregelen die hierop gericht zijn.

Zo verdwijnt het onderscheid tussen werkloze werknemers en overige bijstandsgerechtigden. Van mensen die tot de tweede categorie behoren (ongeveer 34%), wordt nu vaak geen inspanning gevraagd om een betaalde baan te vinden. Hierin wil de staatssecretaris verandering brengen. Het uitgangspunt van de nieuwe wet is dat iedere volwassene bijstandsgerechtigde moet proberen zelf in het bestaan te voorzien, bijvoorbeeld door het vinden van een betaalde baan of het starten van

een eigen bedrijf. Alleen wanneer er medische of sociale belemmeringen zijn, geldt deze verplichting niet. Voor gehuwden of samenwonenden geldt de verplichting om betaald werk te zoeken voor beide partners. Bij de verplichting tot arbeidsinschakeling moet de gemeente rekening houden met de zorg voor kinderen onder de twaalf jaar. Er mag dan alleen worden verwacht dat iemand gaat werken als dit met de zorg voor die kinderen is te verenigen. Iemand met kleine kinderen moet zich wel, bijvoorbeeld door scholing, kunnen voorbereiden op een betaalde baan.

Staatssecretaris Ter Veld wil de gemeente verplichten om samen te werken met de arbeidsbureaus. Sinds begin 1991 zijn de gemeenten al vertegenwoordigd in de Regionale Besturen voor de Arbeidsvoorziening. Vertegenwoordigers van zo'n bestuur moeten lid zijn van de gemeentelijke commissie die B & W adviseert over het plaatselijke bijstandsbeleid. De gemeente krijgt de opdracht ervoor te zorgen dat bijstandsgerechtigden gebruik kunnen maken van voorzieningen die hun kansen op een zelfstandig bestaan verbeteren en krijgt de bevoegdheid om aan het recht op bijstand de verplichting te verbinden dat iemand aan bijvoorbeeld een scholings- of werkervaringsproject deelneemt.

De huidige verdeling van de financiële lasten tussen rijk en gemeenten blijft in dit wetsvoorstel gehandhaafd. Het rijk vergoedt 90% van de uitkeringen en de gemeenten betalen de resterende 10%.

Het wetsvoorstel heeft geen gevolgen voor de hoogte van de uitkeringen, behalve voor schoolverlaters tot 27 jaar. In de toekomst krijgen zij een uitkering die het eerste half jaar nadat zij van school komen, is afgestemd op het niveau van de studiefinanciering; daarna geldt het niveau van de bijstandswet. Er worden eisen gesteld aan de controle die de gemeenten moeten

uitvoeren bij het verlenen van bijstand. Gemeenten moeten regelmatig onderzoeken of er nog aanleiding is de uitkering voor te zetten. Nagegaan moet worden of omstandigheden zijn gewijzigd, gegevens kloppen en of er aanleiding is de verplichtingen die aan de bijstand zijn verbonden bij te stellen.

Bijstandsgerechtigden worden verplicht maandelijks een formulier in te leveren waarop zij de veranderingen aangeven die van belang zijn voor het recht op en de hoogte van de uitkering. Als de uitkeringsgerechtigde dit verzuimt, wordt de uitbetaling van de uitkering opgeschort. Dit kan hoogstens acht weken duren, daarna wordt de uitkering beëindigd.

Er komen ook nieuwe regels voor de beroepsprocedure. In de nieuwe wet moet de bijstandsgerechtigde zich met een beroepsschrift wenden tot de rechtbank en kan hij in hoger beroep gaan bij de Centrale Raad van Beroep. De Algemene Bijstandswet krijgt op deze wijze dezelfde beroepsprocedure als andere sociale zekerheidswetten. De nieuwe wet gaat alleen gelden voor Nederland. Er komt een einde aan de mogelijkheid om ook in het buitenland een beroep te doen op de bijstand.

Tot slot komt er een overgangsregeling voor mensen die al een bijstandsuitkering hebben als de nieuwe wet in gaat. (Bron: Persbericht van SoZaWe).

Nieuwe wetgeving voor arbeidsongeschikten

door Jan Schrauwen, LSV/WAO

Net vóór het uitkomen van het vorige nummer van Mededelingen Opbouwwerk werd het wetsvoorstel Terugdringing Beroep op de Arbeidsongeschiktheidsregelingen (TBA) voor technisch advies aan de Sociale Verzekeringsraad gestuurd. Omdat zowel de kortingen op de uitkeringen als het nieuw opgenomen begrip "gangbare arbeid" ingrijpende gevolgen zullen hebben voor arbeidsongeschikten, volgt hier weer een overzicht. Naast de maatregelen, waartoe het kabinet al de afgelopen zomer heeft besloten, zijn nog twee extra elementen toegevoegd: de tijdelijkheid van de arbeidsongeschiktheidsuitkering en de stimuleringsregeling voor oudere en langdurig arbeidsongeschikten.

Leeftijdsafhankelijke uitkering

De uitkeringen van de nieuwe WAO lijken op het opbouwstelsel van de werkloosheidswetgeving. Na een, in tijd beperkte, uitkering van 70% van het laatst verdiende loon, bestaat recht op een vervolguitkering. De duur van de eerste "loongerelateerde" uitkering en de hoogte van de vervolguitkering zijn afhankelijk van de leeftijd van de verzekerde op het tijdstip waarop de WAO-uitkering ingaat. De duur van de eerste uitkering (70% van het laatst verdiende loon) is als volgt:

Leeftijd	Duur van de uitkering
t/m 32 jaar	1 jaar
33 t/m 37 jaar	1,5 jaar
38 t/m 42 jaar	2 jaar
43 t/m 47 jaar	2,5 jaar
48 t/m 52 jaar	3 jaar
53 t/m 57 jaar	4 jaar
vanaf 58 jaar	tot het 65e levensjaar

De hoogte van de vervolguitkering hangt eveneens af van de leeftijd van de verzekerde op het tijdstip dat de WAO-uitkering ingaat en verder van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Voor elk jaar dat men ouder is dan 18 jaar op het moment van ingang van de WAO-uitkering, wordt 2,5% van het verschil tussen het vroegere loon en het minimumloon opgeteld bij het minimumloon. Het totaal (minimumloon + aanvulling) vormt

de grondslag voor de uitkering. Bij volledige arbeidsongeschiktheid bestaat dan recht op 70% van de grondslag. Bij voortdurende arbeidsongeschiktheid loopt de vervolguitkering in beginsel door tot het 65e jaar.

In MO nr. 98 (november 1991) maakten we onderscheid tussen vier groepen arbeidsongeschikten. Allereerst werd een splitsing gemaakt van zogenaamde oude gevallen (mensen die op 1 juli 1992 al een WAO-uitkering ontvangen) en nieuwe gevallen (mensen die op 1 juli 1992 of daarna in de WAO komen). Zowel de oude als de nieuwe gevallen werden ook weer opgesplitst in mensen die op 1 juli 1992 50 jaar of ouder zijn en mensen die op 1 juli 1992 jonger dan 50 jaar zijn. Het is zeer onwaarschijnlijk dat de ingangsdatum van 1 juli 1992 wordt gehaald, maar voor een goed begrip blijft de genoemde indeling wel van belang.

Arbeidsongeschikten die op de ingangsdatum of daarna in de WAO komen en dan jonger zijn dan 50 jaar.

Voor deze groep gaat meteen de nieuwe WAO gelden. Een voorbeeld: Meneer A. is op het moment dat hij in de WAO komt 40 jaar. Het verschil tussen zijn laatstverdiende loon (240 gulden per dag) en het minimumloon (100 gulden per dag) is 140 gulden. Zijn grondslag wordt

dan minimumloon (100 gulden) + 22 (het verschil tussen 40 en 18 jaar) maal 2,5% van 140 gulden = (55 x 140 = 77 gulden). Zijn uitkering bedraagt dan bij volledige arbeidsongeschiktheid 70% van zijn grondslag (177 gulden) en dat is 123,90 per dag.

Arbeidsongeschikten die op de ingangsdatum of daarna in de WAO komen en dan 50 jaar of ouder zijn.

Deze groep valt gedeeltelijk onder de nieuwe regeling. Zij krijgen te maken met het nieuwe begrip "gangbare arbeid" en moeten regelmatig herkeurd worden. Als zij volledig arbeidsongeschikt worden verklaard, wordt hun uitkering op de oude manier berekend: zij krijgen dan 70% van hun laatstverdiende loon.

Arbeidsongeschikten die op de ingangsdatum al een WAO-uitkering ontvangen en dan 50 jaar of ouder zijn.

Voor deze groep blijft de huidige WAO-regeling van kracht. Zij behouden hun uitkering van 70% van het laatstverdiende loon. Voor hen gaat wel een scholingseis gelden.

Arbeidsongeschikten die op de ingangsdatum al een WAO-uitkering ontvangen en dan jonger zijn dan 50 jaar.

Vanaf het moment dat de wet ingaat hebben zij nog een beperkte periode recht op 70% van het laatstverdiende loon. Deze periode is afhankelijk van hun leeftijd en duurt minimaal één en maximaal drie jaar.

leeftijd	voortduren loongerelateerde uitkering
t/m 32 jaar	1 jaar
33 t/m 37 jaar	1,5 jaar
38 t/m 42 jaar	2 jaar
43 t/m 47 jaar	2,5 jaar
48 en 49 jaar	3 jaar

Denktank wijkbeheer Rotterdam

Daarna wordt de uitkering "bevroren" en blijft dus in geldens gelijk tot het moment dat de uitkering ook bij indeling volgens de nieuwe WAO-regels zou moeten stijgen.

Bijvoorbeeld: Meneer P. heeft een WAO-uitkering en is op 1 juli 1992 49 jaar. Zijn huidige 70%-uitkering blijft gedurende 3 jaar doorlopen. Na afloop van die periode wordt de uitkering "bevroren", dat wil zeggen niet meer aangepast via koppeling of inflatiecorrectie. In centen blijft de uitkering dus gelijk maar de koopkracht ervan loopt langzaam terug. Dit gaat door tot het niveau bereikt is van de uitkering van een "nieuw geval" van dezelfde leeftijd.

Verdere wijzigingen

Zoals we al zagen zijn er naast maatregelen die direct ingrijpen in de uitkering nog verdere wijzigingen.

Wijziging begrip passende arbeid

Het begrip passende arbeid wordt uit de WAO gehaald. Voortaan zal bij het vaststellen van wat iemand nog kan geen rekening meer worden gehouden met ervaring en opleiding. Men moet alle "gangbare arbeid" aanvaarden, ook als die (ver) beneden het eigen niveau ligt. Gangbare arbeid omvat alle werkzaamheden die algemeen geaccepteerd zijn. Praktisch betekent dit dat mensen die via opleiding en/of ervaring in hogere functies zijn gekomen eerder worden afgeschat of gedeeltelijk arbeidsongeschikt worden verklaard. Als gevolg van deze maatregel zullen meer mensen gedeeltelijk in plaats van volledig arbeidsongeschikt worden verklaard. De regering vindt dat arbeidsongeschikten, die zonder redelijke gronden kans op werk laten liggen, sancties moeten krijgen. En voor alle arbeidsongeschikten, ook als ze ouder zijn dan 50 jaar, geldt dat ze verplicht zijn redelijk geachte scholing te volgen.

Als iemand, die volgens de nieuwe regels gedeeltelijk arbeidsongeschikt is, geen werk vindt, moet hij een beroep doen op de WW. Via de (tijdelijke) WW-uitkering komt hij daarna in de bijstand (RWW) terecht. Dat betekent dan niet alleen een lagere uitkering maar ook toetsing van bezit en inkomen.

De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krijgen een tijdelijk karakter, dat wil zeggen dat regelmatige herkeuringen volgen. Bij langdurige arbeidsongeschiktheid bestaat het recht op uitkering maximaal vijf jaar. Als die termijn afloopt moeten uitkeringsgerechtigden opnieuw een aanvraag indienen.

Stimuleringsregeling

Mensen die nu al tot de groep oudere en langdurig arbeidsongeschikten behoren kunnen drie jaar lang een stimuleringsuitkering krijgen. Als ze weer aan het werk gaan, krijgen ze 60% van de uitkering die door de werkhervatting wordt bespaard. Deze maatregel geldt voor twee groepen:

- de mensen die op de datum van inwerkingtreding al 50 jaar of ouder zijn en al vanaf 1 januari 1990 een AAW/WAO-uitkering krijgen en
- de mensen die al op 1 januari 1987 35 jaar of ouder waren en al vóór die tijd een uitkering kregen.

(Bron: persbericht ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.)

Het wijkbeheer in Rotterdam moet niet versnipperd worden in projecten, maar een continu proces zijn. Om het wijkbeheer, één van de peilers in de sociale vernieuwing, tot een succes te maken, zal meer menskracht en geld ingezet moeten worden. De bewoners zullen actief en enthousiast meewerken aan het wijkbeheer wanneer hun deelname wordt omgezet in zichtbare resultaten oftewel winst. Dat schrijft de Rotterdamse Denktank Wijkbeheer in haar werkdocument *Denkend over wijkbeheer*. Piet Huiskens, initiatiefnemer van de Denktank Wijkbeheer en lid van het Rotterdamse Overleg Bewonersorganisaties, overhandigde het werkdocument 22 januari jl. aan de Rotterdamse wethouder A.G. Verbeek-Ohr van milieu, buitenruimte, verkeer en vervoer.

De Denktank, een tijdelijk samenwerkingsverband van vertegenwoordigers van verschillende gemeentelijke diensten, bewonersorganisaties en andere instellingen, wilde niet het wiel uitvinden, maar met ideeën en suggesties iets extra's toevoegen aan het goed lopende wijkbeheer in Rotterdam. In zo'n honderd straten in Rotterdam wordt door bewoners enthousiast aan het wijkbeheer gewerkt om hun straat en/of wijk leefbaarder en veiliger te maken. De bedoeling van de Denktank is de ideeën en suggesties uit het werkdocument over te dragen aan anderen. *Het moet een soort estafette worden. Deelgemeenten, uitvoerende diensten en bewonersorganisaties moeten met ons denkwerk aan de slag en er hun voordeel mee doen*, vindt Piet Huiskens. De interimorganisatie Beheer van de

dienst Stedebouw en Volkshuisvesting heeft haar medewerking al toegezegd. Hetzelfde geldt voor het servicebureau Wijkbeheer.

Het wijkbeheer kan het best als procesorganisatie worden vormgegeven, is een van de stellingen van de Denktank. Deze aanpak biedt volgens de opstellers vele voordelen ten opzichte van een projectorganisatie. Een procesorganisatie is een leerproces en biedt de mogelijkheid tussentijds bij te besturen en tijdens de rit een visie te ontwikkelen. Een procesorganisatie is volgens de opstellers minder gesloten dan een projectorganisatie, dus voor de burger toegankelijker. Geen 'ritueel' projectoverleg, maar open bijeenkomsten en geen uitgebreide papierwinkel.

Het standpunt van de Denktank is, dat meer uitvoerende capaciteit en geld ingezet moeten worden om de stad heel, schoon en veilig te krijgen. Als mogelijkheden worden de banenpool voor langdurig werkzoekenden en meer inzet van medewerkers van gemeentelijke diensten genoemd. Ook een andere verdeling van de beschikbare 150 miljoen voor het onderhoud van de woonomgeving wordt voorgesteld. Van deze 150 miljoen is 50 miljoen voor het zogenaamde dagelijks onderhoud, zoals wegen, maaien, schoffelen en reparaties en klachten. Dit bedrag zou volgens de Denktank met 25 miljoen verhoogd moeten worden om snel resultaten te boeken. Dat extra geld kan gevonden worden door de belastinggelden zoals hondenbelasting en parkeerbelasting over te hevelen naar de deelgemeenten, die dit geld kunnen besteden aan wijkbeheer.

Deelgemeenten moeten niet te snel in termen van oplossingen spreken. Deelgemeenten moeten de vraag stellen en oplossingen verwachten van bewoners, middenstanders en welzijnswerk. Het wijkbeheer is een van de belangrijkste taken van de deelgemeenten. De Denktank

Wijkbeheer adviseert de deelgemeenten te luisteren naar burgers, ondernemers en andere partijen en voorwaarden te scheppen voor het wijkbeheer. De deelgemeente zal meer als makelaar moeten gaan optreden om partijen rond de tafel te krijgen en afspraken te maken.

Volgens de opstellers van het werkdocument zullen bewoners alleen participeren in het wijkbeheer wanneer hun deelname winst (resultaat) oplevert. Als een van de mogelijkheden om die resultaten zichtbaar te maken, stelt de Denktank voor met wijkpanels te experimenteren. Deze wijkpanels, waarin bewoners en ondernemers zitten, bespreken jaarlijks de voor- en achteruitgang in de wijk. Vrijwilligers in het wijkbeheer zouden recht moeten hebben op scholing. Tenslotte moet de beheerder attent zijn op de aanwezigheid van 'witte raven in het wijkbeheer'. Als voorbeeld wordt de buurtgroep genoemd die al jarenlang zonder hulp van deelgemeente en andere instellingen het binnenterrein op het Buizengat onderhoudt.

De Denktank adviseert de politie om meer wijkgericht te gaan werken. Een van de adviezen is dat de politie meer zichtbaar en beter aanspreekbaar op straat dient te zijn. Het feit dat de politie een politie-monitor heeft laten uitvoeren, beschouwt de Denktank als zeer positief. Een lerende organisatie laat naar zich kijken. Andere gemeentelijke diensten en bedrijven zouden dit voorbeeld moeten durven volgen. Doel van de politie-monitor was te onderzoeken welk beeld de Rotterdamse burger van de politie heeft en wat er beter zou kunnen. Als voorbeeld van een praktische aanpak van wijkbeheer en samenwerking met de politie worden de servicepunten veiligheid in Spangen en Tarwewijk genoemd.

De Denktank Wijkbeheer vindt dat het opbouwwerk en het sociaal-cultureel werk meer moeten gaan

samenwerken in het wijkbeheer en stelt; "Het sociaal-cultureel werk moet zich minder richten op het beheer van een gebouw en zich meer op straat begeven. Het opbouwwerk moet zich minder richten op de overheid en meer op de intermenselijke relaties in de wijk." Het opbouwwerk en het sociaal-cultureel werk zijn de werksoorten om in samenwerking van het wijkbeheer een sociaal proces te maken.

Ook ondernemers zijn een belangrijke partij in het wijkbeheer. Zij hebben immers commercieel belang bij een prettig leefklimaat. Zij zijn vaak langer in een wijk gevestigd dan vele bewoners en kunnen dus voor continuïteit zorgen. Ondernemers kennen door de vele contacten met hun klanten de wijk. Als voorbeeld voor goede samenwerking tussen bewoners en ondernemers wordt de Witte de Withstraat genoemd, waar door samenwerking tussen opbouwwerk, bewoners, gemeente en ondernemers een museumboulevard wordt gerealiseerd.

Namens de Denktank, G. de Kleijn, projectleider Sociale Vernieuwing, Rotterdam. ■

Opbouwwerk Den Haag werkt al bedrijfsmatig

Privatisering is soms een medicijn tegen de bureaucratie

door Rob de Lugt, opbouwwerker te Scheveningen

Prof. dr. Fortuyn (die van de OV-studentenkaart) trok fors van leer tegen de de bureaucratie van de overheid in zijn artikel "Beleidsmaker kan niet meer heen om de individuele burger" in de Nederlandse Gemeente, nr. 3 van 17 januari. Zijn medicijn is steevast "privatiseren". In een aantal situaties werkt dat ook beter, maar in het bedrijfsleven zijn genoeg voorbeelden te vinden waar de bureaucratie opnieuw uitgevonden lijkt te zijn. Rob de Lugt, Opbouwwerk Havenkwartier/Vissenbuurt Scheveningen reageert in dit artikel op het betoog van Fortuyn.

Fortuyn begint zijn betoog met een reactie op de tv-documentaire *Impact over de Magneet* in Scheveningen (d.d. 7 januari 1992). Aangegeven door de emotionele documentaire lanceert hij zijn aanpak voor de bewoners van de Magneet in de vorm van 'business-units'. Dat kunnen kleine bedrijfjes zijn die eenvoudige dienstverlening gaan verrichten. Volgens Fortuyn is de huidige aanpak van het sociaal-cultureel werk een verkeerde, want dat kent zijn klanten niet eens.

Nu wil het toeval dat in Scheveningen het sociaal-cultureel werk (het club- en buurthuiswerk) de afgelopen jaren al geprivatiseerd werkt in de stichting SHS. En ook de aanbeveling van Fortuyn om juist mensen uit de doelgroep als persoon bij het private bedrijf te laten werken, is bij de SHS in praktijk gebracht. De laatste jaren gingen steeds meer verhalen de ronde doen. Bij het SHS-Scheveningen zouden vreemde zaken spelen. De bewoners hadden geen greep meer op het welzijnswerk en hun kinderen mochten er niet naar toe. Ook de gemeente had weinig of geen greep meer op het reilen en zeilen van de SHS.

Medio '91 werd een politie-onderzoek ingesteld en dat heeft intussen geleid tot enkele arrestaties. Gelukkig wil ook de gemeente de zaken bedrijfsmatiger aanpakken. Op advies van een adviesbureau wordt het buurtwerk in een aantal kleinere werkeenheden opgedeeld per stadsdeel. Per werkeenheden komt er slechts een kleine *overhead*, waar-

door de nadruk op het uitvoerende werk komt te liggen.

Opbouwwerk bedrijfsmatig

In zijn artikel veroordeelt Fortuyn ook de aanpak van het opbouwwerk, maar het opbouwwerk in Den Haag is geheel zelfstandig georganiseerd. Het bureau Opbouwwerk legt verantwoording over haar werk af aan de gemeenteraad door middel van de Stedelijke Commissie Opbouwwerk, het jaarverslag en het werkprogramma. Elke uitvoerende opbouwwerker doet dat in de wijk via een jaarverslag en een werkprogramma.

Hierin is steeds te lezen wat de vraag is, welk doel nagestreefd wordt, voor welke aanpak is gekozen en wat het uiteindelijke resultaat is. Per jaar wordt bekeken welke projecten doorgaan, afgebouwd of nieuw opgezet worden. Dat kan men toch een redelijk bedrijfsmatig aanpak noemen.

In Den Haag wordt in enkele wijken bovendien met ondersteuning van het opbouwwerk een Buurtontwikkelingsmaatschappij (BOM) van de grond getild. Een maatschappij van buurtbewoners die klussen in de wijk gaat aanpakken, zoals kleine renovaties, schoonhouden van de wijk, kleine reparaties enz., op commerciële basis.

De kern van het betoog van Fortuyn is de strijd tegen de bureaucratie en dan vooral tegen die van de overheid. Hij voorspelt het einde van die bureaucratie op korte termijn, want de calculerende burger zal zelf zijn

eigen plan trekken.

Nu is het maar de vraag of die bureaucratie zo snel zal verdwijnen, daar het reeds in het verre verleden al als een probleem werd ervaren. Overal waar een zekere vorm van organisatie ontstaat, ligt het gevaar van bureaucratie op de loer. Zelfs in hele kleine organisaties worden al vreselijk ingewikkelde procedures afgesproken om de werkzaamheden en taken te verdelen. Dat heeft meestal te maken met onzekerheid of onbepaaldheid van mensen om op een goede manier om te gaan met taken en beslissingen te nemen. Heel gemakkelijk valt men terug op regels en procedures, want dan is men ingedekt tegen eventuele fouten. Maar in het grotere geheel kan dat vasthouden aan procedures juist veel schade berokkenen aan de organisatie of het bedrijf. Philips is daar een schoolvoorbeeld van.

Voor de bureaucratie bij de gemeentelijke overheid geldt hetzelfde verhaal, alhoewel de laatste jaren op een aantal punten verbeteringen zijn te constateren. Het is de laatste jaren in de gemeente Den Haag gemakkelijker geworden toegang te krijgen tot de ambtelijke diensten. Vijftien jaar geleden moest heel de wijk in actie komen om een gesprek met de gemeente af te dwingen en was een jarenlange strijd nodig om een voorziening in de wijk te krijgen. Tegenwoordig struikel je over de overleg- en projectgroepen, bouwen renovatieteams. En daarin zijn steeds weer bewoners nodig in verband met de democratische gang van zaken. Er zijn dus mogelijkheden om invloed uit te oefenen, maar of dat ook echt lukt hangt sterk af van de bewoners zelf (en de betaalde ondersteuners) en de bereidheid van de overige overlegpartners. Daarnaast kunnen bewoners het grote aantal overlegsituaties niet meer bijbenen. In enkele wijken met een actief bewonerskader lukt dat redelijk, maar kunnen ze nog niet op alles reageren.

Panel Toetsing Jaarverslagen

door Fenny Gerrits

In al die overlegsituaties op wijkniveau is de ergste bureaucratie uitgebannen. Maar dan komt er weer een ander mechanisme om de hoek kijken, nl. de concurrentiestrijd tussen alle projectgroepjes of diensten en afdelingen. Ze moeten allemaal iets tot stand brengen en storten zich meestal op die zaken die snel scoren. De moeilijke zaken blijven daardoor nog even liggen, want daar moet beleid voor bedacht worden. Dan wordt de verborgen bureaucratie weer voelbaar, want de machtige gemeentelijke diensten zullen dat beleid eerst moeten ontwikkelen. Dit veroorzaakt veel overleg over en weer, competentiestrijd en de frustrerende procedures.

Het opbouwwerk ondersteunt groepen bewoners in bovengenoemde processen en dat is geen eenvoudige taak meer in de tijd van de calculerende burger. Het mobiliseren van bewoners lukt nog wel op deelbelangen voor een periode die te overzien is. Zelfs de kleine eenheid als de wijk is al opgedeeld in aparte buurtjes/blokjes. De wijk of de buurt als eenheid is verleden tijd. De overheid als een geheel is ook al een tijdje niet meer. Allerlei particulieren gaan weer initiatieven nemen. Misschien past dit wel bij het model van Fortuyn waarin de 'business-units' een belangrijke rol spelen. Deze units zullen los en flexibel moeten zijn met een nieuwe organisatievorm. Ze moeten zich voortdurend aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Zo ook de mensen die daarin werken of er mee te maken krijgen. Dat vereist een groot aanpassingsvermogen van bewoners. Tevens brengt het veel onzekerheid te weeg. Mensen houden echter van stabiliteit en zekerheid. Een schone taak ligt er voor het opbouwwerk en Fortuyn met zijn 'business-units'.

Onlangs werd de zesde toetsingsronde door het Panel Toetsing Jaarverslagen afgesloten met de uitreiking van de Panelprijzen. De plechtigheid vond plaats in het stadhuis te Eindhoven. Inmiddels is het aantal deelnemende sectoren gegroeid tot vier: Opbouwwerk, Maatschappelijke Dienstverlening, het Ouderenwerk en dit jaar voor het eerst de Consultatiebureau's Alcohol en Drugs (CAD's). De Dynamoprijs werd dit jaar uitgereikt door Jan van Kemenade, burgemeester van Eindhoven.

Er stond een aantal inleidingen op het programma die betrekking hadden op de volgende vraag: "Is PR voor niet-commerciële organisaties anders dan voor profitorganisaties?" De voorzitter van het Panel, dr. Gradus Hendriks, opende de bijeenkomst en kondigde de eerste inleiding aan. Die inleiding werd verzorgd door de heer Max W. Kerremans, directeur van Van Rossums & Partners te Amsterdam. In zijn betoog probeerde hij de ervaringen met PR opgedaan in beide sectoren, de commerciële en non-profitsector te verbinden. Allereerst stelde hij vast dat er geen essentiële verschillen tussen beide sectoren bestaan. Men beoogt immers de zelfde doelstelling na te streven; het overbrengen van kennis/informatie en het verwerven van steun/sympathie. De heer Kerremans sloot zijn inleiding af met een aantal aanbevelingen voor non-profitorganisaties. Na deze eerste inleiding betrad Simone de Koster, voorzitter van het Netwerk voor Communicatie in de Non-profit sector het spreekgestoelte. Zij begon met uit te leggen dat het Netwerk voor Communicatie in de Non-profit sector is ontstaan vanuit het Netwerk voor Voorlichters in het Welzijnswerk. De HLO-operatie (Herstructurering Landelijke Organisaties) maakte een herbezinning noodzakelijk en die leidde tot een nieuwe start in 1989. Bij de naam voor de nieuwe organisatie is bewust gekozen voor de term 'communicatie'. Hiermee wilde men aangeven dat er binnen het netwerk aandacht besteed wordt aan het hele gebied van communicatieactiviteiten: voorlichting, PR, publiciteit,

promotie en marketing. Het onderscheid tussen deze terreinen wordt terecht gemaakt, maar ze hebben met elkaar gemeen dat het in alle gevallen gaat om het beter bereiken van huidige en potentiële doelgroepen.

Het netwerk positioneert zich heel duidelijk naast het Nederlands Genootschap voor Public Relations, dat duidelijk uit de commerciële sector voortkomt. Het NCN voelde zich bij aanvang vooral 'minder' dan het NGPR in professioneel opzicht. Dit komt voort uit het feit dat in de dagen van het Netwerk voor Voorlichters in het Welzijnswerk vooral veel gediscussieerd werd over ethische aspecten van PR. Het NCN kon uitgaan van een andere situatie: een bestuur dat ruimschoots doordrongen was van het belang van goede communicatie. Dit maakte formulering van de volgende doelstelling mogelijk: professionalisering van de functie PR binnen non-profit organisaties. De ervaring van de afgelopen drie jaar wordt positief beoordeeld door Simone: het kennisniveau stijgt en men vindt het over het algemeen echt leuk om op een andere manier te werken.

Kleine budgetten

Volgens Simone is PR in non-profit organisaties nog steeds iets anders dan in commerciële organisaties. Allereerst speelt hierbij het budget een rol, daarnaast de plaats die het inneemt in de organisatie en *last but not least* de aard van het product. Er wordt veelal met **kleine budgetten** gewerkt in de non-profit sector. Dit heeft tot gevolg dat er niet veel middelen beschikbaar zijn voor een

geslaagd PR-beleid. Natuurlijk levert dit een handicap op, maar maakt het niet onmogelijk dat er altijd helder en verzorgd kan worden gecommuniceerd. Verder is de positie van PR-personeel ook van belang. Voor velen is het een taak erbij, in een toch al volgepropte part-time baan.

PR in de non-profit sector wordt vaak op **uitvoeringsniveau** benaderd. De PR-functionaris is slechts op 'middelen'-niveau bezig. Dit leidt ertoe dat er te weinig systematisch vanuit een PR-beleidsplan, als afgeleide van een totaal beleidsplan kan worden gewerkt. PR-beleid wordt nog al eens als bedreigend ervaren. Vaak leidt de vraag: "Schrijf eens een folder" tot een bezinning op het beleid. De PR-medewerker wordt dan voortrekker in plaats van 'vertaler'.

Voorts spreekt de **aard van het product** ook een woordje mee. Simone de Koster formuleerde een aantal uitspraken en vragen die er niet om liegen:

- Het ombuigen van een negatief imago is het moeilijkste wat er is. Een zware opgave waar we echter vaak mee te maken hebben in de non-profit sector.
- Onze schriftelijke PR-uitingen zijn vaak bedoeld voor de uitvoerders/afnemers en voor de beleidsmakers die uiteindelijk over het geld gaan. Welke stijl kies je dan?
- Ik vind zonder meer dat we meer op zoek moeten naar sponsors. Maar ze zijn wel moeilijk te vinden. Een positief maatschappelijk betrokken image kunnen bedrijven namelijk ook gratis krijgen: daar hoeft niet voor betaald te worden. Verder is het zo dat sponsors 'clean' moeten zijn. Juist bedrijven die geïnteresseerd zijn in sponsoring van een bepaalde instelling, hebben veelal iets te maken met het product van die instelling. Wanneer zo'n bedrijf dan zelf 'tegen de doelstelling van de organisatie in' handelt, kan sponsoring ook tegen je werken.
- Gezien de veelal serieuze of gevoe-

Het publiek luistert aandachtig naar de lezingen. (foto: Gemeente Eindhoven)

lig liggende onderwerpen kunnen we minder gemakkelijk gebruik maken van middelen als humor en esthetiek. Het mag niet te leuk en te mooi. Daar zijn we wel eens te voorzichtig in.

Simone concludeerde dat het op alle drie punten voor de non-profit sector moeilijker werken is voor PR-functionarissen. Neem nu eens het jaarverslag: voor de non-profit sector is het maken van een jaarverslag meer dan een verantwoording van het budget, het is tevens een verantwoording van wat er gedaan is met gemeenschapsgeld. Alleen daarom al wordt er kritischer naar gekeken.

De Gradus Ratio

Na het optreden van Simone de Koster lichtte Gerda Hamann, werksecretaris van het Panel het juryrapport toe. In het juryrapport wordt een quantificerende grootheid ingevoerd, de zogenaamde 'Gradus Ratio'. Deze ratio moet vergelijkingen mogelijk maken tussen de verschillende sectoren, het is dus een 'gelijkmaker'. Het Panel hanteert vijf criteria, te weten: Presentatie, Doeltreffendheid, Maatschappelijk Bericht, Financieel Beheer en Personele Aangelegenheden. In het juryrapport wordt uitvoerig vermeld hoe de verschillende sectoren in het afgelopen en (voor zover van toepassing) in voorgaande jaren hebben gescoord. Daarna werden de prijswinnaars bekend gemaakt.

De **Algemene Waarderingsprijs** werd toegekend aan Het Peizer Honk te Peize. De sectorprijs voor het **Opbouwwerk** werd toegekend aan de Stichting Welzijncentrum, Zuidwolde. In de sector **Maatschappelijke Zorg** viel de Stichting Gemiva te Gouda in de prijzen. Namens het **Ouderenwerk** mocht de Stichting Regionale Alarmservice voor Hulpzoekenden te Zwolle de prijs in ontvangst nemen. En in de laatst deelnemende sector, de **Consultatiebureau's voor Alcohol en Drugs** was het CAD Limburg te Maastricht die met de prijs naar huis ging.

Verder werden nog eervol vermeld: **Opbouwwerk** - het OBV Taalcurssussen uit Den Haag. De Stichting Welzijn uit Oosterhout, en twee prijswinnaars uit vorige ronden: de Stedelijke Commissie Opbouwwerk uit Den Haag en de Stichting Samenlevingsopbouw uit Lieshout-Mariahout.

Maatschappelijke dienstverlening - de Sterrenburg, Huis ter Heide, de Stichting Thuisblijf uit Den Haag en ook twee prijswinnaars uit vorige ronden: het Maatschappelijk Werk, IJssel Vecht Delta.

Ouderenwerk - de Wissel in Zwolle en oude bekende: de WAO-overleggroep Midden-Brabant.

de CAD's - het CAD Drenthe, het CAD Noord-Holland en het Jellinek Centrum.

Prijzen werden beschikbaar gesteld door Stimio BV, Samson H.D. Tjeenk Willink en het Landelijk Platform Opbouwwerk.

Sociale vernieuwing

De Dynamoprijs ging dit jaar naar de huurdersvereniging Woensel-West te Eindhoven. Motivatie uit het juryrapport: *Vrijwilligers met summier beroepsondersteuning garanderen de participatie van de bewoners en verhogen hun motivatie tot beheer en preventie. De hoofdactiviteit betreft het technisch beheer van de woningen in samenwerking met het gemeentelijk woningbouwbedrijf. Deze vorm van participatie verbetert het leefklimaat en levert een aanzienlijke kostenbesparing.* Ook hier werden nog een paar jaarverslagen eervol vermeld:

De Stichting Dienstverlening Gehandicapten te Utrecht, de Centrale voor Pleeggezinnen in Den Bosch en de Stichting Crisisopvang te Nijmegen.

Uitreiking van de Dynamoprijs

Vorig jaar heeft het panel Toetsing jaarverslagen op maatschappelijk terrein de Dynamoprijs voor het eerst uitgereikt aan een instelling die in het jaarverslag blijkt gaf van een innoverende aanpak, een aanpak die erop gericht is gevestigde obstakels uit de weg te ruimen. Dit jaar werd de prijs niet uitgereikt voor een jaarverslag, maar aan een van de 220 projecten van sociale vernieuwing, die zijn opgeslagen in de Projectenbank Sociale Vernieuwing. De heer Van Kernenade reikte de Dynamoprijs uit aan de huurdersvereniging Woensel-West en hield daarbij de volgende toespraak:

Wie concreet aan sociale vernieuwing doet, verdient het om te worden geprezen. Mensen die de uitdaging van sociale vernieuwing op zich nemen, roeien immers tegen de stroom in. Een stroom die bestaat uit onverschilligheid en gemis aan betrokkenheid, die kenmerkend zijn voor grote, te grote delen van onze samenleving. Die toestand is enerzijds ontstaan door een te sterke nadruk op het

individu, volgens het motto 'ieder voor zich', en anderzijds door de neiging om voor de oplossing van elk probleem een publieke en dus collectieve en vaak anonieme voorziening te willen treffen. Beide hebben geleid tot het ontstaan van wat ik als het grootste probleem van onze hedendaagse samenleving zie: gebrek aan betrokkenheid van het individu bij de samenleving en onverschilligheid van de samenleving voor het individu.

Al met al heeft zich zodoende een cultuur ontwikkeld die voor een deel van de bevolking gekenmerkt wordt door sterke gevoelens van afhanke-lijkheid en voor een ander deel door een mentaliteit van onverschilligheid, terwijl natuurlijk ook een combinatie daarvan voorkomt. In beide gevallen wordt de overheid vaak gezien als een instantie waarmee je je voordeel kunt doen als je maar slim genoeg bent en niet als middel bij uitstek waardoor mondige burgers gezamenlijk een redelijke, verdraagzame en rechtvaardige samenleving vorm willen geven. Sociale vernieuwing is nodig om dat bolwerk van onverschilligheid en afhankelijkheid af te breken en er iets anders voor in de plaats te zetten, met name het besef dat niet een persoon of een instelling alleen verantwoordelijk is voor het oplossen van zijn eigen probleem maar dat burgers, bedrijven, instellingen en overheden ook gezamenlijk verantwoordelijk zijn. Nu is dat natuurlijk gemakkelijker gezegd dan gedaan, want het is gemakkelijker om verantwoordelijkheden af te schuiven dan ze voor je eigen rekening te nemen, ook als het om de dagelijkse leefomgeving gaat. Verantwoordelijkheden nemen betekent voor buurtbewoners dat zij zich actief betrokken gaan voelen bij hun dagelijkse leefomgeving. Dat houdt in dat ze problemen aankaarten en dat ze bedenken hoe ze die zelf zouden willen en kunnen oplossen.

De overheid heeft vervolgens de plicht om daar goed naar te luisteren en om de mogelijkheden aan te reiken waarmee de zelf gekozen oplossingen, binnen de grenzen van het redelijke, gerealiseerd kunnen worden. En dat betekent voor de gemeente ook verbetering van samenwerking tussen de verschillende diensten en instellingen. Het project waarmee de huurdersvereniging Woensel-West nu de sociale vernieuwingsprijs heeft gewonnen, kwam natuurlijk niet uit de lucht vallen en was een logisch vervolg op een soortgelijk project ter bestrijding van vandalisme, een project waarbij de kwaliteit van de woonomgeving werd verbeterd en een project voor het creëren van meer en betere speelgelegenheden. Nu gaat het om het project zelfbeheer Woensel-West. De gelijknamige huurdersvereniging heeft de belangrijke beheerstaken van de eigenaar, te weten de gemeentelijke dienst beheer woningen en gebouwen, overgenomen over 878 woningen.

Het Panel voor de toetsing van jaarverslagen op maatschappelijk terrein van het Platform Opbouwwerk heeft uit tweehonderd projecten in Nederland tien projecten geselecteerd met een hoog gehalte aan sociale vernieuwing. Ik ben er trots op dat dit Panel het project Zelfbeheer Woensel-West heeft bekroond met de waarderingsprijs Sociale Vernieuwing. Die bekroning betekent dat het project uniek is in Nederland en dat de huurdersvereniging Woensel-west de voorhoede vormt van al diegenen die zich daadwerkelijk willen inspannen voor de sociale vernieuwing in Nederland. Graag wil ik de mensen in Woensel-West van harte gelukwensen en de prijs uitreiken. ■

Het Juryrapport kan worden opgevraagd bij het Landelijk Platform Opbouwwerk, telefoon: 070-3804437.

Beloften ingelost?

door Wilma Schakenraad, NIMO

Een activiteitencentrum dat plaats biedt aan verschillende werkprojecten en bewonersgroepen. Waar allochtonen en autochtonen elkaar ontmoeten en terecht kunnen voor hun activiteiten, belangenbehartiging, informatie en hulp. Een centrum waarin een scala van activiteiten plaatsvindt, van kunstzinnige uitingen tot taallessen aan migrantenvrouwen, en waar gebruikersoverleg de samenwerking tussen de diverse groeperingen bevordert. Zo zien de initiatiefnemers van het project Zelforganisatie Migranten hun centrum in de wijk Cool in Rotterdam. Zij beschouwen het als een kansrijke ingang tot integratie van allochtone bewoners in hun wijk.

Projecten belicht

Het project Zelforganisatie Migranten is één van de initiatieven die de gemeente Rotterdam heeft gehonoreerd met een eenmalige subsidie uit het sociale vernieuwingsfonds. Het voldoet dan ook aan de voorwaarden. Om voor subsidie in aanmerking te komen moet een initiatief achterstanden van mensen bestrijden, hun participatie aan de samenleving vergroten en bij het aanpakken van problemen samenhang en samenwerking bevorderen. Verder moet een initiatief kunnen rekenen op voldoende draagvlak, geen structurele financiering vergen en bovendien liefst van onderop komen.

Van de gesubsidieerde projecten selecteert het subcollege Sociale Vernieuwing er twaalf die veelbelovend en niet zonder risico zijn, en geeft opdracht aan het NIMO deze "projecten met stip" te evalueren. Wat is de betekenis van de projecten met stip in het licht van sociale vernieuwing in Rotterdam, bereiken de initiatiefnemers hun doel, en nemen anderen de initiatieven over? Deze vragen beantwoorden de onderzoekers Jos Koopman en Rob Lammerts in hun onderzoeksrapport "Beloften ingelost? Beschrijving en evaluatie van Projecten met Stip".

Projecten met stip

In grote lijnen vormen de twaalf geselecteerde projecten een dwarsdoorsnede van alle projecten en activiteiten van het sociale-vernieu-

wingsprogramma in Rotterdam. Zo wil het geplande schoonmaakbedrijf in Crooswijk zowel werkgelegenheid bieden aan langdurig werklozen in de wijk, als zorgdragen voor schoonmaak en onderhoud van de verwaarloosde openbare ruimten in flatwoningen. 'Kunst, kids en bikes' stelt zich ten doel de leefbaarheid in Katendrecht te verbeteren door kinderen en volwassenen intensief te betrekken bij activiteiten rond de aanleg van een kindvriendelijke fietsroute door de wijk (een fietsroute die er overigens waarschijnlijk niet komt). En het proefproject Kwaliteitspanels wil een instrument ontwikkelen om de kwaliteit van de dienstverlening van gemeentediensten en semi-publieke voorzieningen te toetsen en zonodig te verbeteren, vanuit het perspectief van de gebruikers.

Sociale vernieuwing

Zijn de projecten met stip impulsen voor sociale vernieuwing? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, plaatsen de onderzoekers dit begrip in een theoretisch kader. Zij zien sociale vernieuwing niet alleen als een concept van nieuw sociaal beleid, maar vooral ook als een dynamisch proces, dat al bestond voordat de term "sociale vernieuwing" zijn intrede deed, en dat een veelheid van activiteiten omvat. Activiteiten op lokaal niveau, variërend van kleinschalige experimenten met woon- en werkvormen, tot activiteiten van sociale bewegingen. Ze beogen de kwaliteit van het

dagelijks leven te handhaven en te verbeteren, vooral daar waar de overheid en andere instituties het laten afweten. In deze betekenis is sociale vernieuwing een proces waarin individuen en groepen zelf de verantwoordelijkheid nemen voor een zinvolle invulling van hun bestaan.

Ook het gemeentebestuur van Rotterdam erkent de betekenis van sociale vernieuwing als maatschappelijk, van onderop geïnitieerd proces dat alle burgers betreft en de maatschappij in al haar facetten doordringt. Rotterdam onderscheidt in zijn beleid drie sporen waarop de sociale vernieuwing zich dient te voltrekken: herijking van achterstandbeleid, herwaardering van voorzieningen en herschikking van verantwoordelijkheden. De onderzoekers werkten deze sporen verder uit. In hun formulering betreft het eerste spoor de herijking van achterstandsbeleid tot participatiebeleid, waarin het bevorderen van de emancipatie en maatschappelijke participatie van alle burgers centraal staat. Bij het tweede spoor, de herwaardering van sociale en culturele voorzieningen, denken zij aan meer samenwerking en een integrale aanpak van problemen in plaats van de eilandpositie van waaruit deze voorzieningen nu vaak werken. Het derde spoor tenslotte, de herschikking van verantwoordelijkheden, zien zij vooral als bestuurlijke vernieuwing door ontcoeking, decentralisatie en dialoog. Zo ontwikkelden zij een raamwerk van aandachtspunten die bij sociale vernieuwing een rol spelen.

Beloften ingelost

Alle twaalf projecten worden beschreven en geëvalueerd. Hun sociale-vernieuwingsgehalte wordt geschetst aan de hand van het raamwerk van aandachtspunten. Het activiteitencentrum in Cool is, evenals verschillende van de andere initiatieven, nog in een vroeg stadium van ontwikkeling. Op grond

Nuttige, nodige of 'gewoon' interessante literatuur voor de (praktijk)werker, voor u op een rijtje gezet door de redactie van MO. Uitgevers en andere verspreiders van (vak)literatuur kunnen ter signalering hun materiaal naar de redactie sturen (zie colofon).

Nieuwsbrief Beleidsontwikkeling Lokaal Welzijnswerk, nummer 1, februari 1992. Een uitgave van het NIZW, sector Maatschappelijke en Culturele Ontwikkeling. Eindredactie is in handen van Minke van Putten.

Dit bulletin heeft tot doel betrokkenen met regelmaat op de hoogte te stellen van de voortgang van het project Beleidsontwikkeling Lokaal Welzijnswerk (BLW). Het project wil een positieve bijdrage leveren aan de beleidsontwikkeling van lokale welzijnsinstellingen, en in procesmatige, en in inhoudelijke zin.

Vervolg

van de tot nu toe gerealiseerde plannen kunnen de onderzoekers echter toch al de nodige conclusies trekken.

Uit de analyse blijkt dat de projecten met stip als geheel een impuls tot sociale vernieuwing vormen. Dat de eenmalige subsidie soms gebruikt is voor een beperkt onderdeel, en dat de initiatieven soms niet zozeer van 'onderop' komen, als wel van het maatschappelijk middenveld, doet daar weinig aan af. Het Subcollege Sociale Vernieuwing heeft in grote lijnen gekregen wat het had verwacht. Beloften ingelost? De onderzoekers vinden van wel.

Zowel het integrale rapport als een samenvatting kunt u bestellen bij het Projectbureau Sociale Vernieuwing van de gemeente Rotterdam, tel. 010-4172905.

Voor inlichtingen: Jos Koopman en Rob Lammerts, NIMO, tel. 073-137295.

Het eerste exemplaar van de Nieuwsbrief is vooral een 'Utrechts nummer'. Een belangrijk onderdeel van het project BLW bestaat namelijk uit de begeleiding van een proces van visie- en beleidsontwikkeling bij Utrechtse wijkwelzijnsorganisaties. Uiteraard gaat het daarbij om een ontwikkeling die ook voor andere lokale situaties interessant is. (telefoon: 030-306620)

Een aanzet tot Europese arbeidsbemiddeling. Bollen, Ieren en Polen, auteur: Jan van Eeden. Een uitgave van Arbeidsvoorziening Noord-Holland Noord, Noorderstraat 13, 1823 CS Alkmaar en Poverty 3.

In juni 1991 bracht de auteur een bezoek aan Limerick in het kader van een EG-programma (Poverty 3). De reis leidde tot het uitnodigen van een grote groep Ieren voor het werken in de lulle-oogst in de Noordkop. Maar, belangrijker: opende perspectieven op Europese arbeidsbemiddeling. Ondanks veel publiciteit over Europa 1992 blijkt internationale arbeidsbemiddeling nog grotendeels een witte vlek te zijn. Een zoektocht door literatuur en bureaucratieën was het resultaat, waarvan de neerslag in dit boek te lezen valt.

Internationale arbeidsbemiddeling binnen de EG kan ter bestrijding van werkloosheid en voor het vervullen van lang open vacatures krachtig worden gestimuleerd, daarmee de illegaliteit bestrijdend. Reden hiervan is de fundamentele onjuistheid om rechtelozen in concurrentie te doen brengen met degenen voor wie minimale regels gelden. Bovendien worden stigma's over hele bevolkingsgroepen aldoende tegengegaan. Het feit dat Nederlanders voor zware, eentonige en tijdelijke arbeid passen, moet genomen worden voor wat dat waard is en bij de huidige honorering voor lief worden genomen (of hoogstens kunnen dit werk zien als opstapje). Aan de situatie in landen als Polen dient

via andere beleidslijnen (economische zaken, ontwikkelingshulp) adequaat aandacht te worden besteed, eveneens in EG-verband.

De buurt moet onze buurt blijven. Jacques Verham, namens de Bewonersstuurgroep Blauwdorp. Maastrecht, januari 1992.

Een uniek fenomeen van de stadsvernieuwing in Blauw Dorp/Maria-berg is de Bewonersstuurgroep geweest. Sinds 1975 was dat de constante factor, die zich krachtig manifesteerde bij corporaties en gemeente. Meer dan 1200, meestal vooroorlogse woningen, werden aangepakt volgens een goed afgesproken fasering. Felle discussies werden gevoerd of het nu over slopen, aanbouwen of het verkeer betrof, iedereen werd daarin betrokken of het nu corporatiebesturen, raadscommissie, kamerleden of staatssecretarissen waren.

In een brochure daar nog eens de aandacht op vestigen, is belangrijk. Niet alleen zullen de betrokkenen daarmee het gebeurde beter in herinnering houden; het bevat ook lessen voor de toekomst, waarin gemeenschapszin en buurtbeheer centraal moeten staan. De brochure is geschreven vanuit de ervaringswereld van de bewoners; de Bewonersstuurgroep heeft het documentatiemateriaal geleverd. Dat levert ongetwijfeld een ander beeld op dan zou blijken wanneer de dossiers van de corporaties en de gemeente als basis genomen zouden zijn. Of dat een objectief beeld zou opleveren is de vraag. In ieder geval niet een brochure als deze: een staaltje van buurtbeheer dat er zijn mag. (Bestellen bij de Stichting Trajekt, 043-478398. Prijs: f 17,50. Ook via de boekhandel: ISBN 90-9004808-1.)

Met werk meer Mams? Agnes Eling en Henny de Jong. Een uitgave van de Commissie Oriënteringsdagen, Utrecht.

Als het aan de overheid ligt moet Mams aan het werk. Want ... Mams werkt nog steeds niet. Mams zit thuis.

Mams moet via een betaalde baan op de arbeidsmarkt economisch afhankelijk worden. Deze publicatie rekent af met het vastgeroeste denkbeeld dat vrouwen die huishoudelijke- en zorgarbeid verrichten niet werken.

Vrouwen verrichten namelijk tweederde van alle arbeidsuren ter wereld. Het probleem is dat vrouwen voor al die arbeid slechts ééntiende van het wereldinkomen ontvangen. Daarom blijven zij economisch afhankelijk; met andere woorden: arm!

Opvoeding en zorgarbeid zullen maatschappelijk erkend en gehonoreerd moeten worden. Pas dan zijn er voorwaarden gecreëerd om vrouwen op de arbeidsmarkt en mannen in de zorgarbeid te laten participeren.

Onze maatschappij zal eindelijk het vastgeroeste vrouwbeeld dat voortvloeit uit het idee dat vrouwen zorgtaken als bestemming hebben, vanwege hun biologische constitutie, overboord moeten zetten. Het is inderdaad opvallend hoe moeizaam ons denken als samenleving zich aanpast aan modernere wetenschappelijke (en rationele) inzichten. Stel je voor dat de natuurwetenschap zo was blijven steken in negentiende eeuwse categorieën! (Telefoon: 030-87 01 30, of rechtstreeks f 15,- overmaken op giro 2607454, tnv. Commissie Oriënteringsdagen Utrecht o.v. *Met werk meer Mams?*)

De markt van welzijn en profijt, Chris Veldhuysen, Programma Welzijnswerk en Werkgelegenheid, NIZW, Utrecht, 1991.

Deze publicatie vindt zijn ontstaansgeschiedenis in Deventer. Daar werd op onorthodoxe wijze een praktische aanpak ontwikkeld met een centrale rol van het welzijnswerk, mogelijk gemaakt door PCG-beleid.

Deze praktische aanpak koppelt vraagstukken aan mogelijkheden (van mensen, voor de buurt, de stad) tot activering en het nemen van verantwoordelijkheid bij het oplossen van problemen. In die zin vormt dit een breuk met de welzijns-traditie uit de jaren zeventig, welke wordt gekenmerkt door een zekere mate van apathie en het focussen op problemen, hierbij ondersteund door de subsidiëringlogica van de overheid.

Het boek beschrijft vormen van publiek-private samenwerking (PPS). Het gaat in deze publicatie veelal om initiatieven van bewonersorganisaties en welzijnswerk die de overheid en/of het bedrijfsleven uitnodigen mee te werken aan het realiseren van een initiatief. In het boek wordt PPS als 'methode' gepresenteerd. Het is echter maar de vraag waar de 'methode' ophoudt en de 'inhoud' begint. Als men deze 'methode' toepast, komt men inhoudelijk vaak heel anders uit dan wanneer men langs andere wegen werkt. PPS is veel meer een gerichtheid op het vervolmaken van de integraliteit. Men wil volgens de integrale aanpak, alle 'sterkere' krachten in een gebied betrekken bij het vinden van oplossingen voor de opheffing van achterstanden. PPS is een waarde-voel resultaat van de inspanningen die worden verricht teneinde het bedrijfsleven op constructieve wijze te betrekken bij onze sociale problemen. (NIZW, telefoon: 030-306 311, bestelnummer E 505. ISBN: 90-5050-102-8.)

Van sinaasappelkistje tot kangoerewoning. Het Amsterdam-Noord van Arie Keppler. Wil Swart, Wijkopbouworgaan Midden-Noord, Amsterdam, 1992.

Het boekje is verschenen ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Wijkopbouworgaan Midden-Noord. Het gaat echter niet over het Wijkopbouworgaan maar over de buurt.

Wil Swart
Van sinaasappelkistje tot kangoerewoning

102 Amsterdam-Noord, vnh-001 Kijpker

Er staan in Amsterdam-Noord veel gemeentewoningen. Welke mensen na de bouw een gemeentewoning kregen, en waar zij vandaan kwamen, zijn ook van die zaken waar aandacht aan wordt besteed. Om dit duidelijk te maken, besteedt de auteur meer dan aanvankelijk de bedoeling was, aandacht aan de woonomstandigheden van de arbeiders, eind vorige en begin deze eeuw.

Ir. A. Keppler was directeur Gemeentelijke Woningdienst van 1915 tot 1937. Hij realiseerde in de praktijk de bouw van 27.000 gemeentelijke woningwet-woningen in Amsterdam.

Naast een interessante historische blik op wonen en woonproblematiek, bevat het boekje ook een aantal biografische hoofdstukken. Mensen als Wibaut, Jac. P. Thijsse en W.H. Vliegen (om een greep te doen) krijgen speciale aandacht in het boekje.

Het boekje beoogt bewoners wat meer waardering bij te brengen voor de eigen woonomgeving. Als het gaat om de woonomgeving, of zoals straks in Noord, om buurtbeheer, dan lijkt het ons goed als bewoners beter beseffen welke 'erfenis' zij te beheren krijgen, aldus het Wijkopbouworgaan Midden-Noord. (Bestellen bij het Wijkopbouworgaan Midden-Noord, telefoon: 020-6340599. Prijs: f 17,50. Ook door overmaking van f 20,- (incl. f 2,50 portokosten) op giro 508 3450 o.v. de titel.)